МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 66 (4233). ШОАТТА, 4 июнь, 1966 шу. Мах 2 кап.

ПАРТЕ А ХАЛКЪА А ЛОАРХІАМЕ ДЕКХАР

КПСС Центральни Комитета майски Пленум дукха ха йоаццаш йистельннай. Парте XXIII съезд хинна дукха ха ялалехьа гулъеннача цу Пленумо дийцар мехка дика тоенна юртбоахама производство хьаяра керттера дош — лаьтташта мелиораци яра де деза гІулакхаш. КПСС Центральни Комитета Пленумо массава раьза а волаш тІаийцар дилла а ялатийн юртбоахама кхыча культурайн лакха хьувкъам чукхахьара лаьтташта еш йола мелиораци шерра дегІайоалаярах бола соцам.

Газеташ тІа араьнна Пленума материалаш, Іалальмате чІоагІа раьза а хинна тІаийцай советски наха. Шоай деррига хьинар ураоттадаь къахьегаш ба уж хІанз парте хьалхашка оттаяь халкъа боахам дегІабоалабара программа кхоачашъяра.

Ховш да лаьтташта мелиораци яро юртбоахама производства Іалама хьалаш тоадара а лаьтташ тоадара а тІадерзадаьча гІулакхий шерра комплекс чулоацаш хилар. Цунна юкъе доагІа лаьтташта хиш декхар, уж докъадар, цонаши даьгІенаши тоаяр, оаха лаьтташ хьун петар тІера дІа а йоаккхаш цІендар, хин а миха а эровеца къовсам лоаттабар, иштта кхыдараш санна дола лоархІаме гІулакхаш. Из деррига де деза севооборотш юкъейоалаяр, кхашкара балхаш дикагІа йолча ханашка дар, оасарца къовсам лоаттабар, лаьтташ удобренешца тоадар санна йолча лаьтта леладара культура лакхъяра лоархІамерча факторашца тар а деш.

Цу тайппара, ЦК майски Пленуме дийцараш лаьтташта хиш декхари уж докъадари хинна ца Іеш деррига лаьтташ тоадара де деза доккхий балхаш дар. Лаьтта хІара гектар чІоаггІа беркате хургйола гІулакх вІаштІехьдаккхар — из дар Пленуме дийцачун маІан.

Мелиораци еча лаьттай ларда•тІа интенсифицированни юрта боахам хьабара эша хьалаш долаш да вай мехка. Пленуме белгалдаьхар Іилмахоша даьча лоархІамех хиш декха лаьтташ 30 млн. гектарага кхоачаде йиш йолаш лаьттанни хини ресурсаш вай хилар, хІаьта нагахь санна къилбаседени СибарегІени хиш юхахьовзадойя уж лаьтташ 70—80 млн. гектарага а кхоачалургхилар. 100 млн. гектарага дІакхоачаде йиш я докъадеш дола лаьтташ.

Центральни Комитета Пленумо партега а дерригача халкъага а дІакхайкалир лаьтташта мелиораци елга кампани а йоацаш йІаьххача ханна лаьрхІа йола юрта боахам дегІабоалабара программа хилари из кхоачашъяра чІоаггІа къахьега а дукхха рузкъа дІадахийта а дезаш хилари.

КПСС ЦК Пленумо къоабалдир дилла а ялатийн юртбоахама кхыча культурайн лакха хьувкъамаш чукхахьара лаьтташта мелиораци елга шерра дегІадоаладара КПСС ЦК Политбюро чакхъяха лаьрхІа мероприятеш. Уж мероприятеш чакхйоах мехка дукхача районашка деча хинбоахама балхий темпаш лакхъяран цун ларда тІа ялат, къаьстта дуга, хІаьта иштта кхыйола юртбоахама продукташ йоахилга алсамдаккхаран.

Доккхий балхаш дергда цу лаькъе Къилбаседа Кавказе. Цхьалола балхаш де лаьрхІад вай республике а.

Гаргарча шерашка дикка дегІадоагІаргда вайцига дуга леладелга. ХІанз а дикка майда дІалоац дуга вай республика дукххача районашка. 1735 гектара тІа кхеду дуга, масала, Гудермеса районе. Шелковски районе — 533 гектара тІа, Науре — 252 гектара тІа. Дуга леладу Сунженски, Шаьла, Надтеречни, иштта кхыча районий боахамаша.

Цхьабакъда, из геттара кІезига да. Гаргарча шерашка дикка шерде леза дуга леладелга. Из республика партийни, советски, юртбоахама, хинбоахама органий сийлен декхар да.

Лаьтташта мелиораци яро дикка чІоагІъю юртбоахама производство, хІаьта лаьтта леладара культура лакхъяра чакхдоахача кхыча гІулакхашца цхьана хьувкъами хьайбай продуктивности лакхъелга Іалаш а ду.

Нагахь санна хІанзалца хиш декхарах технически культураши баьца дaараши кхедара мара пайда эцаш хиннабеце хІанз мелиорацех пайда эца беза юрта боахама керттера декхар кхоачашдара — ялат дукхагІа даккхара. Из доагІаш да дукхха ялаташ тІоадал кІезига йолча лаьтташка дІадувш йолча вай республикана а.

Цхьабакъда, вай республике лаьтташта мелиораци яра планаш увттаеш ялаташ дувча лаьтташта хий диллarах кхоачамбаь Іе йиш яц. Вай дукххача боахамашка дуга де йиш я, баьца даараши кхыйола культураши ювча лаьтташта хиш декхилга вІаштІехьдаккха йиш я, петар дІа а йоахаш лаьтташ цІенде йиш я, кхыдараш де йиш я. Уж балхаш дара мел эшар долаш да вай республике.

КІа, дуга, хьажкІа, кхыйола культураш хиш декхача лаьтташка ер цу культурай лакха хьувкъам чубара эша керттера хьал да. ЧІоагІа теркам тІабахийта беза шекара свекла, люцерна, кхыйолча культураштa хий декхара. КПСС ЦК Пленума решенеша тІахьех юрта боахама къахьегамхой мелиоративни балхаш деча творчески инициатива юкъейоалаяра.

ЦК Пленуме белгалдаьккхар тІехьарча шерашка лаьттах нийса пайда эцара гІулакх вай мехка эсала лаьтта хилар. Дукххача моттигашка лохбеннабар цу даькъера бехктокхам. Из ишта хилар хьахьокх вай республике лаьттача гІулакхаша а. Ала дезаш да вай дукххача лаьттаех кхыметтел шаьрача а пайда эцаш ца хилар, дикка лаьтташ бокъонца доал ца дарах воча хьала тІа хилар. Боарамал совгІа лаьтташ доадийт тайп-тайпарча наькъашта, сангарашта юхе, цар йоархІ йоаржаю. Дас санна доал дац лаьтанна цхьаццайолча мехкдаьтта промышленноста предприятеша а. Бурув теха баьлча гонахьа участкаш цІен ца еш моттигаш нийслу. Лаьттах нийса пайда эцара хьакъехьара еригача организацей бехктокхам лакхбе беза.

Парте белгалъяь лаьтташта мелиораци яра программа кхоачашъяр духхьал колхозийи совхозийи духхьал юртбоахама болхлой гІулакх хинна Іац. Цу лоархІамерча гІулакха юкъеоза еза вай промышленни предприятеш, къаьстта мехкдаьтта, химе, машинашъеча, иштта кхыча промышленноста предприятеш.

ХІара къахьегамхо кхеташ хила веза парте оттаяь программа кхоачашъяра чІоагІа къахьега дезилгах. Лаьтта тоадара де дезача гІулакхий план оттае еза хІара районе, колхозе, совхозе. Уж оттаеча дакъа лоацаш хила беза боахамий специалисташ, берригa колхозхой, совхозий болхлой. ХІара боахаме де йиш я цхьалола мелиоративни балхаш, хьувкъам лакхбара эша гІулакхаш.

Партийни организацей декхар да ЦК Пленума решенеш парте горкомийи райкомийи пленумашка, юххьанцарча партийни организацей собранешка ювцар; уж ювца еза колхозхой, совхозий болхлой, юрта а хин а боахама организацей собранешка. ХІара саг дІакхетаве веза КПСС ЦК Пленума решеней лоархІамех, лаьтташта мелиораци яра ларда тІа юртбоахама культурай хьувкъам лакхбар коммунизма материально-технически база хьаяра дакъа хиларах.

Коммунистически парте де мел дезар ду вай мохк дегІабоалабара, советски наьха вахар ди тІехьагІа тоалалара. Юрта боахам дегІабоалабар цу гІулакха хиланза даргдоацар да. Шеко яц орден лелаеча Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша парте XXIII съездо а КПСС ЦК майски Пленумо а тІаийца программа кхоачашъяра шоай низ кхоберг ца хиларах.

ВорхІ бетта план кхоачашъяьй

(Карабулак, телефонаца). Пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра хьинаре къахьегаш ба Карабулакски бурувдеттараш. Пхе бетта план 23-ча мая кхоачашъяьй бурув деттача контора коллективо.

ЧІоагІа къовсам лоаттабу бурувдеттараша хІара метр бурув тохарга дІабода мах лохбара. Цу гІулакхо вІаштІехьдалийтад укх шера биъ беттей ах беттей паччахьалкхенна 13 эзар сом ахча кходе.

ХІанзлехьа ворхІ бетта бурув тохара план кхоачаш а яь, август бетта чотах бурув тохаш я йиъ бригада. Уж я Широкоступ Владимир, Мицук Виктор, Старшинин Анатолий, Протасов Сергей керте латта бригадаш. Царел дукха тІехьа ца юсаш къахьегаш я царца яхье яьнна мастер Тонкогубов керте латта бурувдеттарий бригада а.

А. БАНАЛЮК, тха штате воаца корр.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

Чуэцаш латт ка бола ялат

Сихен ца дойташи ка бола ялат чуэцара ший ханнахьа кийчо йир Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза механизатораша. ХІанз чуэцаш латт укхаза ка бола ялат. Укх шера чуэца езараш 2836 гектар я, цхьа эзари шовзткъеи итт гектар мукх а болаш. ХІанз групповой хьисапе, хьакхари ардари къаьст-къаьста а долаш мукх чуэцаш ба комбайнераш Федин Анатолий, Машало Василий, иштта кхыбараш.

Дика хиннад укх шера ка бола ялаташ. Гуш да колхоза къахьегамхоша уж лерттІа хьувкъаде аьнна шоаш денна дош толамца кхоачашдергдолга. ХІаьта цар кхетаду духхьала сихен ца дойташи ялат чуэцарах кхоачамбоацилга. Из цІенде, нагахьа санна тІаьда дале докъаде деза. Цул совгІа ялат дІаоттадергдола помещенеш а ханнахьа кийча хила еза. Цу дерригача гІулакхий ший ханнахьа уйла яьй колхозхоша.

Бокъонца тоа а яь, чухьа дезинфекци а яь кийчъяьй помещенеш. ХІаьта ялат хьаэца кийча я хьаташ а. Укхаза электроэнерги я, эшаш йола техника я. ХІара агрегатаца огнетушителаш, новраш, хий, кхы мел эшар да, хІаьта механизатораша балхаш деча моттиге дІакхухь даа хІама. Цу гІулакхаша торо хулийтаргья сихен ца дойташи ка бола ялаташ чуэца. ХІара комбайн шибІаьи шовзткъа гектара тІара ка бола ялат арда дезаш я.

— Из болх сихха чакхбоаккхаргба оаха, йоах механизатораша. Цхьан сменех шийтта — пхийтта гектара тІара касарах улла ялат арда вІаштІехьдаргда тха хІаране.

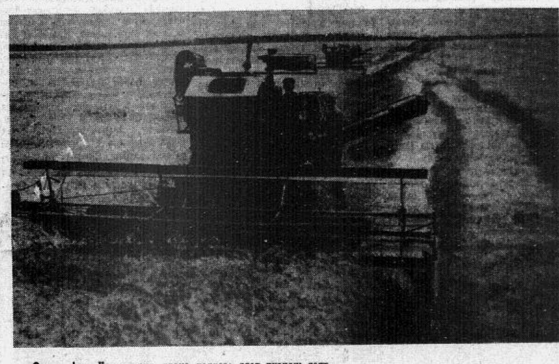
Ка бола ялат чуэцара балхашта юстара латтац колхоза партийни организаци а. Механизатораштa юкъе шерра йоаржаьй социалистически яхь. Дийнахьи буси ялат оардача хьалхле яьккхача механизатора комбайна тІа гургья цІе вымпел. Цул совгІа хьалхле лелаераштa ахчан премеш а тергья.

«Коминтерн» яхача колхоза юкхе я Кирова цІерах йола юрта боахама артель а. Укх шера чуэца дезаш ши эзарнел совгІа гектар ка бола ялат да цу колхоза. Хьакха йолаьй укхаза хьалхара гектараш. Деррига ка бола ялаташ чуийца бовла лаьрхІад цар итт дийнахьа. Цу гІулакха ханнахьа тоа а яь дІаоттаьяр ийс комбайн, ужжал жаткаш, барайтта автомашина. Дукхача хана д е н з уж балхаш даь говза механизатораш ба комбайнаш тІа балхаш дераш. Иштта, ер ткъоалагІа шу да йоккха опыт йола механизатораш Попов Дмитрийн Кушнарев Ивани ка бола ялат чуэцаш бола. ХІаьта шерра-шера сихен ца дойташи ялат чуэцаш хьа а боагІа уж.

Духхьала ка бола ялат чуэцара гІулакха терко яь Іац хІанз колхоза къахьегамхой. Цар дика кхетаду бІаьсти дІайийнача культураштa гІулакх делга а керттердарех цхьа декхар долга.

Шерра-шера юрта боахама культураш дика хьувкъаеш хьаоагІа говза механизатор Джабраилов Ювсап. ХІара сменах балха нормаш тІеххоачашъю цо. БІаьсти дІайийнача культураштa культиваци еш ва хІанз Ювсап. ГІулакх дарга хьежжа мара, йоах говзача механизатора, вІаштІехьдаргдац хьажкІаш, гидуарганш, кхыйола культураш хьувкъае.

М. ЭЛЬМУРЗАЕВ.

Сурта тІа: «Коминтерн» яхача колхозе ялат чуэцаш латт.

Н. Кобиашвиле сурт.

«ДЖАЛКА» ЯХАЧА СОВХОЗЕ

Шаьла район. БІарг белабеш «дошоча» фийгах дузаш латт гурахьа дийнача ялатий канаш. БІайхача михо боча теркаду уж. Гуш да пятилетка хьалхарча шера «Джалка» совхоза кхаш леладераша ялат дика хьувкъадаьлга.

ХІанз эггара лоархІамегІа йола ха я. Из кхета а деш ялат сиха а доа ца деш а чуэцара оарцагІбаьннаб совхоза механизатораш.

Цу гІулакха эша техника я совхозе. Ялат дийнача 3600 гектара тІа болх беш хургья 17 комбайн, 16 жатка. Уж кхашка араяла кийча я. Ремонт яь иштта кийча я ялат цІенду кхоъ машина.

ЩІера духхьала эшача дерригача кхоачамашца, бус болх бара эшача электрически сердалца ІалашъяьЙ комбайнаши тракtoраши. Болаш ба лакха говзал йола механизатораш а.

Ялат чуэцилга кхаь юкъа дийкъад укхаза. Цу гІулакхо торо хулийтаргья ха ца йоаеш кхаьча яьннача участкашкара ялат чуэца. Эггара хьалха 430 гектара тІара мукх хьакха лерхІ совхозе.

— Йолаш йолча техниках лакха овсарле йолаш пайда эце, механизаторий болх кхетамца вІаштІехьбоаккхе декхараш дизза кхоачашдулургда тхона, — йоах совхоза керттерча агронома Магомедов Іумар - Іаьлас. Цу гІулакха эшаш дар даьд оаха. Отделенешка, бригадашка, ялат чуэцаш хургволча хІара болхлочунна дІайовзийтай балха планаши ялат чуэцара графикаши. Комбайнаштеи трактораштеи кхашка ремонт е торо хургйолаш электросварочни агрегаташ, запасни оатхалаш Іалашъяьй, дІа-хьа лела кхоъ ремонтни мастерской я, ялат дІалуврголча автомашиний маршруташ белгалъяьй, хьатташ кийчъяь йоалаш латт.

Лоацача ханеи ца дойташи ялат чуийца даккхара хьалха латта агротехнически методаш юкъейоалаергья укх шера совхоза специалисташа. ХьалхагІа жаткашца хьокхаш касарах Іо а дуллаш, тІаккха комбайнашца оардаргда совхозе деррига ялаташ. — Цо торо хулийтаргья лакха овсарле йолаш техниках пайда эца.

— Лаьттара 15—20 сантиметр лакха хьакха лаьрхІад оаха ялат, — йоах совхоза керттерча агронома. Цо торо хулийтаргья касарах Іодиллача ялатийна дика фо кхетийта а тІехьайоагІача комбайна хІама юхе ца дуташ дикагІа хьалъэцийта а.

Гурахьа дийна ялат чуийца кхашкара ча дукха улладергдац. Ча вІашкатоххаше тІеххьа-тІехьа мукъадаьнна лаьтташ оахаш мошача доакъарan силосаи лаьрхІа хьажкІа дІае лерхІ боахаме.

Цо кхы а чІоагІъергья доакъара база.

Ялат чуэца ха хьатІакхачале бІаьстий дІайийнача культураштa — шекара свеклана подкормка а еш культиваци еш ба, гидуаргаштеи хьажкІаштеи оасар даь бовлара деррига низаш оарцагІдаьха къахьегаш ба совхоза болхлой.

Дицдалийтац доакъар Іалашделга а. ХІанзле доакъара лаьрхІа дІабийна хинна 40 гектара тІара мукх хьекха Іай доахан латтаргдолча дІатІаэза йоалаш латт совхоза цхьоалагІча отделене Магомедов Іандарбека кулгалду № 2 йола тракторни бригада.

Т. АРЧАКОВ.

ДАЛЬНЕВОСТОЧНИКИЙ ЦІЕЙ

ХАБАРОВСК, 1 июнь. (ТАСС). Делккъийга спорта Двореце хилар крайна Ленина орден дІаялара хетаяь торжественни собрани. Собрани хьайийлар крайисполкома председатела А. К. Черне.

Города эггара къаьнагІарча предприяте — «Дальдизель» яхача завода викала Социалистически Къахьегама Турпала слесаря-лекальщика П. Е. Панасенко хьачуера Хабаровски края ЦІе байракх.

Къамаьл дир цига хиннараша безаме тІаийцача КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Н. В. Подгорне.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, Советски правительства тІадилларца цо чІоагІа а дега тІара а даькъала бийцар орден лелаеча Хабаровски края болхлой, колхозхой, интеллигенци, берригa къахьегамхой края доккха совгІат даларах. Оратора даькъала бийцар иштта советски наьха машарера къахьегам фе лорабеш бола бІухой - дальневосточникаш, моряккаш, пограничникаш.

Н. В. Подгорне Іодийшар Хабаровски края Ленина орден яларах дола СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ.

Цига хиннача берригнеша гІоабаьнна тІоараш а детташ. Н. В. Подгорне Хабаровски края байракхах дІайолл Ленина орден.

Советски Союза Гимн лекх. Города тІа йоккхийча топий залпаш таташ дувл.

Жоп далара къамаьл дир КПСС крайкома хьалхарча секретара А. П. Шитикова.

— Крайна Ленина орден ялар, — аьлар цо, — Коммунистически парте Центральни Комитетеи Советски правительствеи оагІонгахьара воай, дальневосточникий, йоккха терко елга, даим йоакхо елга, воай къахьегама лакха мах белга хилар лерхІ вай.

Цул тІехьагІа къамаьлаш дир Социалистически Къахьегама Турпала Комсомольск-на-Амурерча ремонтно - механически завода фрезеровщика П. П. Голегас, «Заветы Ильича» яхача колхоза доярка М. И. Покатылос, Дальневосточни геологически управлене начальника В. В. Онихимовске. Цар дега тІара баркал йоахар партенеи правительствеи Хабаровски края массе а хана йоакхо а терко а еш хиларах, хІаьта дальневосточникий цІерах тешам а белар цар Приамурья къахьегамхоша КПСС XXIII съезда решенеш толамца кхоачашъяь чакхъяхара деррига низаш дІалургхиларах.

Доккха совгІат даларах дальневосточникаш чІоагІа даькъала бийцар КПСС обкомий хьалхарча секретараша: Бурятскичо — А. У. Модогоева, Якутскичо — Г. И. Чиряева, Приморски крайисполкома председатела М. М. Кузнецова, КПСС Амурски обкома хьалхарча секретара — С. С. Авраменкос, Камчатскичо — М. А. Орлова, Магаданскичо — П. Я. Афанасьева, Сахалинскичо — П. А. Леонова, Читинскичо — А. И. Смирнова, Дальневосточни военни округе командующе инарал-полковника И. Г. Павловске, Щеча байракха Тайжача океана флота командующе адмирала Н. Н. Амелькос.

ЧІоагІа дегаш айденна тІаийцар КПСС Центральни Комитетага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага доьхьийта моаршал хаттара письмо.

МЕХКДАЬТТА ЧАКХДОАХАРИЙ КАНДИДАТ

Коллективана юкъера сийле а тешам а ший хьинар ца кходеш къахьегарца баьккхар Грозненски крекинг-завода воккхагІа волча оператора Андрей Сергеевич Клепова. Цхьа бахьан доацаш дац новкъосташа из Заводской хоржамий округе гІолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутатий кандидаталла оттавар.

Укх деношка Ленина цІерахча культура Двореце харжархошца вІашагІкхеташ хилар А. С. Клепов.

Эггара хьалха трибуна тІа йоал доверенни яр — завода йоккхагІа йола оператор нов. Будгер. Цо харжархошта дийцар депутаталла хоржача кандидата къахьегама наькъахи общественни гІулакхехи.

Нов. Будгера х а р ж а р х о й тІаьхьийхар хоржамаш хулача дийнахьа массане а цхьатарра А. С. Клеповна тІехьа кхадж тассара.

Дош лу доверенни волчоа — «Чечингстройтранса» производственни автотранспортни объединене колонна начальника нов. Дубровина.

— Тха коллективо а, — йоах цо, — иштта хоржамашта хьалхарча ший собране депутатий кандидаталла оттаваьв Андрей Сергеевич. Иштта доккха сий де мегаргдолаш из ва аьнна хет тхона, хІаьта оаха массане а цхьатарра цунна тІехьа кхадж а тоссаргба.

Цул тІехьагІа «Грознефтехимстрой» яхача треста нов. Малева, химико-технологически техникума студента нов. Нардияна, кхычар дийцар Андрей Сергеевич Клепова къахьегамен общественни гІулакхаш хьокхам эца мегаргдолаш хиларах. Цар гулбеннараш тІаьхьийхар хоржамаш хулача дийнахьа коммунистийи парте боацарийн чІоагІача блока кандидата тІехьа кхадж тассара.

Жоп луш дош оалача хана депутаталла кандидата А. С. Клепова харжархошта баркал аьлар шийх сел бокха тешам боларах, цо дош делар, кердача пятилетка заданеш кхоачашъяра, депутата декхараш кхоачашдара ший низаш кходерг ца хиларах.

ЛОАРХІАМЕ ДЕНОШ

Колхозийи совхозийи механизатораши лаьтта леладераши массе а моттигашка чуийнна кхашта Іунал деш боахк. 1 июнь тІакхоачаш бІарчча хьаийцача республике гІолла хьалхара обработка яь яьннай: хьажкІий плантацешта — 54 процент, дІайийнача коартолашта — 80 процент, баьца дараштa — 69, гидуаргашта — 87, шекара свеклана — 92 процент.

Кхычахьарчул дикагІа ка йоалаш уж балхаш чакхдоах Надтеречни, МалгІабика, Шаьла районий боахамашка.

Цхьабакъда, дуккхача боахамашка дІайийна культураш оасаро хьалъюкъаш латт.

Дукха ха йоаццаш хинна йоачаш хинначул тІехьагІа оасараш чІоагІа тІадаьннад. Цудухьа дІайийнача культураштa хІанз ший ханнахьа Іунал даь чанх ца доаккхе, хьувкъамаш лохденна ца Іеш, довра а кхерам ба.

Республика колхозашкеи совхозашкеи укх шера ерригa торонаш я хьайбашта кхоачам хиллал йол кийчъе.

1 июнь тІакхоачаш республика боахамашка хьекха цонаш а дІайийна баьцаш а 31 эзар гектар я, кийчъяь йол 11,6 эзар тонн я, вешта аьлча, планах 5 процент мара хилац из. Наурски, Шелковски районашка йол кийчъяра план кхоачашъяьй 15 процент. Цонаши дІайийна баьцаши хьакхара темпаш дахача шерарчул гаьнна лакхагІа яле а дукхача районашка цонаши баьцаши хьокхилга а йол кийчъелга а геттара лаьгІа лел.

1966 ШЕРА 1 ИЮНЬ ТІАКХОАЧАШ РЕСПУБЛИКА КОЛХОЗАШКЕИ СОВХОЗАШКЕИ ДІАЙИЙНАЧА ЮРТБОАХАМА КУЛЬТУРАШТА ІУНАЛ ДЕЛГА ЧАКХДАККХАРАХ ЙОЛА

СВОДКА

(ДІайийнача майдаех процентащца лоархІаш).

	гидуаргаш	шекара свекла	хьажкІаш	баьца даараш
Ачхой-Мартана	100	90	56	86
Ведана	—	99,2	1	49
Грозненски	99,9	91	56	72
Гудермесски	84	—	74	80
МалгІабика	100	100	76	73
Надтеречни	100	—	75	—
Наьсарен	36	80	31	78
Наурски	95	—	82	67
Ножай-Юрта	69	71	20	64
Советски	83	—	0,3	26
Сунженски	89	—	42	65
Урус-Мартана	100	100	78	53
Шаьла	93	93	51	46
Шелковски	99,4	—	35	78
«Грозвино» объединене совхозаш	87	—	70	56
Консервни промышленноста объединене совхозаш	—	—	45	76
«Скотооткорм» яхача треста боахамаш	—	—	47	75
Республикански юрта боахама опытни станци	100	48	—	—
Ерригача республике гІолла	87	92	54	69

Чехословацки коммунистически парте XIII съездага

Дева новкъостий!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето дерригача 12 миллион саг юкъе волча советски коммунистий эскара цІерах дІайха моаршал дойт вошал долча Чехословаке Коммунистически парте XIII-ча съездага, хІаьта цун болх толамен беркатеи хилар а лов.

Советски наха дика цова Чехословацки Социалистически Республикана экономически, общественни, культурни вахара дерригача доакъошка карагІдийннараш. Тахан, де бокъо а йолаш, чехословацки халкъо доккхал деш мелдар хадаргдоацаш дувзаденна да цун Коммунистически парте балхаца.

КПЧ XIII съездо итогаш ю шун парте а дерригача чехословацки халкъа а боккхача хІама хьакхоллара балха, из хьож шун мехка социалистически общество дІахо а массе оагІора дегІакхувлара декхарашка. КПЧ а цун Центральни Комитето а чакхйоаха принципиальнии творчески политика — XIII съездо тІаийца решенеш ка маьхала а ювлаш кхоачашъергхилара, Чехосло в а к е къахьегамхоша социализм хьалъяра новкъа керда коталонаш йоахаргхилара бола тешам ба.

Оаха гІад а даха белгалдоаккх Советски Союза Коммунистически партенеи Чехословаке Коммунистически партенеи юкъе вай партешеи мехкашеи вІаший деладеча гІулакхий хьакъехьа, хІанзарча хана дуне дегІаахара ерригача проблемай хьакъехьа бизза барт а болаш, цхьан дагара хилар.

Советски Союза Коммунистически парте, дерригача советски халкъо боккхача маьхо лерхІ Чехословаке Коммунистически партецеи къахьегамхошцеи вІаштІехьдаьнна дагтахьара, вошала гІулакхаш леладелга. КПСС-и КПЧ-и юкъера, СССР-и ЧССР-и юкъера доттагІал талхарг йоацача марксизма-ленинизма принципаш тІа, социалистически интернационализма чІоагІача ларда тІа латташ да. Из дизза вай мехкий халкъий вахара хьашташта маэшарз да, социалистически паччахьалкхенашта вІаший юкъера доттагІал дІахо а чІоагІдара, ка маьхала а ювлаш социализми коммунизми хьалъяра бокккха низ бола фактор я. Тхо тешам бенна да Чехословаке Коммунистически парте XIII съездо вай партештеи халкъаштеи юкъера доттагІал дІахо а чІоагІдара юкъе керда дакъа лоацаргхиларах.

Тхона деррига дега тІара лов, деза новкъостий, социализм хьалъяра, шоай халкъа ираза социалистически содружество чІоагІъяра духхьа, лаьттан тІа чІоагІа машар лоаттабара духхьа лоаттабеча къовсама юкъе оаш керда доккхий толамаш дахьар.

Оаха тешам лу шоана, из диканна бола бакъахьара къовсам Советски Союза Коммунистически парте, дерригача советски халкъо бизза кхетабеши хьалкхоабаши хургболга лерхІа шун йиш хилара.

Даькъала хийла Чехословаке Коммунистически парти!

ЧІоагІ а луш, дегІа а ухаш дІагІолда даим хургдолаш а талхаргдоацаш а дола советско-чехословацки доттагІал!

Даькъала хилда социалистически содружества, берригача дунен халкъашта юкъерча коммунистически а болхлой а болама талхаргйоацача марксизма - ленинизма ларда тІара цхьа барт хилар!

Даькъала хийла коммунизм!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитет.

Промышленноста болхлой толам

Республика статистически управлене итогаш яьй промышленносто пхе бетта баьча балха. Цу итогаша хьахьокх КПСС XXIII-ча съезда решенеша дегаш гІоздаьхача промышленни предприятей болхлоша лакха къахьегама толамаш даьха хилар.

Промышленни продукци арахецара пхе бетта план 104,1 процент кхоачашъяьй, тІеххоачашъяьй май бетта план а.

Пхе бетта арахийцача промышленни продукце боарам дІадахача шера арахийцача продукцеца нийсйича 16,1 процент лакхбеннаб. Лакхача темпашца дегІанхай мехкдаьтта доаккха промышленность — цу юкъа дегІаннай из 19 процент.

Мехкдаьттеи гази яккхара, уж чакхдахара пхе бетта плани май бетта плани тІеххоачашъяьй; сийрда мехкдаьтта продукташ, электроэнерги синтетически спирт, ацетон даккхара план. Иштта тІеххоачашъяьй мебель, швейни изделеш арахецара план а.

Шера программах оттадаьча хьисапе лакхача темпашца болх бу производства. Къахьегама овсарле лакхъяра план а тІеххоачашъяьй промышленносто. ДІадахача шера пхе беттаца нийсйича, укх шера цу юкъа 11,3 процент лакхъеннай къахьегама овсарле. Къахьегама овсарле лакхъяра процента хІара иттлагІча даькъо вІаштІехьдоалийт 300 эзар сома маька продукци арахеца.

Общественни производства экономически эффективность лакхъяра къовсам а лоаттабеш производственни коллективаша биъ бетта арахецача продукцега дІабода мах лохбарах паччахьалкхенна кходаь ахча 2,4 миллион сом да.

Даьха къахьегама толамаш лакха дале а, кхоачамбабацараш а да промышленни предприятей балха юкъе. 16 предприяте кхоачашъяьяц пхе бетта план, хІаьта къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачашъяьяц 21 предприята. Промышленни предприятей коллективашта юкъе ди тІехьа шерагІа яржаш латт социалистически яхь пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра тІаийца социалистически декхараш толамца кхоачашдара.

КЕРДА ДЕКХАРАШ, ДЕ ЛЕРХIАРАШ

Пхе шера планах СССР-а халкъа боахам дегIабоалабар — коммунизма материально-технически база хьалъярен вай мехка экономика лакхъярен керда, лоархIаме этап я.

Ховш ма хиллара КПСС XXIII-гIа съезд хилалехьа хьалхарча шерашка вай республика мехкдаьтта доаккхача промышленноста болхлоша хьинаре къахьийгад хьадоаккха мехкдаьтта дукхагIа хилийтара, цох хьахиннар дика а да. Масала, семилетка шерашка хьадоаккха мехкдаьтта 3,9-зза дегIаденад, хIаьта газ 9-зза дегIаенай. Цу гIулакхо вIаштIехьдалийтар Советски Союза мехкдаьтта доаккхача районашта юкъе ялхлагIа моттиг яккхен Къилбаседа-Кавказа мехкдаьтта доаккхача районашта юкъе хьалхара моттиг яккхен.

Цу даькъе дикка дакъа лаьцар бурувдеттараша. Лаьттан чепашка кIоаргагIа бурув тохара хьалхара моттиг яьккхай цар вай мехка. Бурув детташ кIоарга скважинаш яхара хьалхара моттиг царга я. Цудухьа юкъера лаьрхIача эггара кIоаргIагIа йола скважинаш вайцига я.

Ши-шегIа хьахиннадац уж къахьегама толамаш. Чоалханерча геологически хьалашка кIоарга бурув тохача нийсъенна халонаш толамца эпа а еш даьхад уж.

Къилбаседа-Кавказа Iилма-хьехама институтацеи грозненски мехкдаьтта институтацеи производственни предприятей коллективаша айхха бувзам лоаттабарах вIаштIехьдаьннад йиъ метр лакхал дола мехкдаьтта оборудованена кIал лоаттаю блокаш, универсальни гидравлически первентераш, олношарошечни осташ хьа а даь балха юкъе дахьа, иштта пайда эца болабаьб лоабата маркхал балха юкъе бахьара дикагIйолча методех, кхыйолча мероприятех.

Уж дерригаш дIадахача шерашка карагIдийппараш да, хIаьта хIанз массане а шоай еррига уйла тIаяхийтай кердача пхе шера планах хьалхашка латта декхараш толамца кхоачащдара. Халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера планах йолча КПСС XXIII-ча съезда Директиваш тIа белгалдаьккха да пятилетках вай мехка хьадоаккха мехкдаьтта 46 проценти, хIаьта газ 86 проценти дегIайоалаелга. Дерригача доагора юкъе мехкдаьттои газои лоаца дакъа 60 процент хургда, 1965-ча шера 52 процент мара ца хиннача.

Вай республикерча мехкдаьтахошта хьалхашка латт лоархIаме декхар — хьадоаккха мехкдаьтта шозза лакхделга. 1970-ча шера хьадоаккхаш дола мехкдаьтта хургда 17 миллион тонн. Шера хьадоаккха мехкдаьтта лакхлуча темпашка диллача Татареи Башкиреи мехкдаьттахошка нийслу вай. Цхьабакъда, цу районашка бурув тохара дукхагIа моттигаш я вайцигачул, цудухьа вай бурув деттараша укх пятилетках хьинаре къахьегарга хьежжа хургда доаха къахьегама толамаш.

Царна хьалхашка латт халеи сийлени декхар — кIоаргагIа бурув тохилга. «Грознефта» объединенена чуйоагIача бурувдеттарий бригадаша хIара скважина тоха бурув 5500 — 6000 метр тохаргдолаш вIаштIехьбаккха йеза болх. ХIана аьлча, эксплуатационни скважинашта тоха бурув, юкъера лаьрхIача 3200—3800 метрагеи, хIаьта тохкама детта бурув 3600 метрагара 4650 метрагеи кхаьчад. Еррига уйлеи теркамн тIабахийта къахьега деза бурувдеттараштa хьалхашка латта декхараш толамца кхоачащдара.

Бурув тохача малагIа кердадараш хургда укх пятилетках? Уж дукха хургда: бурув тохача эша керда оборудованеш, механизмаш хургья. Цар дикка аттача боаккхаргба бурувдеттарий болх. Бурув тохачара инструменташ хьал а ца йоахаш керда осташ чуувттадергдолаш керда методаш балха юкъехкухьаргья. Газаи фенеи поддувка а еш деттаргда бурув. Иштта балха юкъехьоргья тIоанаш дохадара йола керда инструменташ. Иштта кхы дуккха кердадараш балха юкъехьоргда.

Вай мехка заказах Италера хьаенача шин станоко мишта болх берг-ба хьажа, уж тахка тешам беннаб тха бурувдеттараштa. Вай дIахьокхаргла бурув деттача эша оборудовани дика хилча вай мехкарча бурувдеттараша дунен тIа мел болча бурув деттарел дикагIа къахьегаргилари, кIоарга бурув тохача скважинашта сихагIа бурув тохаргхилари. 7000 метр кIоарга хила езача скважина бурув тоха тIалоажаду. Йоккха опыт йолча Карабулакски бурувдеттача контора бурувдеттарий коллективана.

Лакха температуреи давлении йолча хьалашка бурув теха даьнна скважинаш чIоагIъяра эша тампанирующи материалаш кийчъеча дукха къахьега дезаш хул, нагахьа тампонаж дика ца хуле пайда эца йиш йоацаш йиса йиш я скважина. ХIанз маркхал кийчбарга дукха ха дIайода, из бахьан долаш скважинера болх сеца латт. 1967—1968-ча шерашка цхьан заводе из маркхал кийчбергболаш проблема кхоачашъергья.

Иштта балхаш деш да бурув деттача обработка яра эша реагенташ кийчъяра а. 1967-ча шоллагIча ах шера денз уж а кхоачамболлаш кулийтаргйола гIулакх де лерхI. Буровойшка уж дIакхухьаргья екъа йолча хьисапе лакха концентраци а йолаш, цу гIулакхо маркхала обработка ярга дIайода ха дикка кIезигъергья. КIоарга бурув тохача эша режущи инструмента проблема а лоархIаш я. Кердача пятилетках остай дикал лакхъергья, уж хьаяра технологи эргаяккхара чотах цар ассортимент дикка шер а лургья: тайп-тайпарча профилех дола алмазни осташ серийно хьаде долалургда.

Болхлой къахьегам аттача баккхара спуско-подъемни операцешта автоматизаци а ергья, бурув тохача автоматически тIахьожам хургбола гIулакх дергда, иштта автоматически тIахьожам хургба лоабата маркхал кийчбеча, насосаша беча балха.

1967-ча шера денз вай заводаша тхона лургья яйга бурильни турбаши, квадратни еза бурильни турбаши, 500—700 атмосфер давлени йола перевентераши. Оаха дикка балхаш де лерхI кIоарга бурувдеттача болхлошта стимулировани яра.

1967-ча шера денз кердача планированегеи стимулированегеи ярг-ья бурувдеттарий коллективаш. Цу гIулакхо торо хулийтаргья бурув тохача деш дола балхаш дегIадоаладе.

Белгалдаккханза Iе йиш яц кIоарга бурув тохар лакхдаларга хьежжа цунга дIабода мах а лакхлургхилар. Цудухьа ка ца йоалаш дуса хIамаш кIезигагIа ме хул кIоарга бурув теха хьадоаккхача мехкдаьттага дIадолар кIезигагIа хургда. Дог тийша ала йиш я кердача пятилетках хьалхашка латта декхараш бурувдеттараша толамца кхоачашдергхиларах.

В. НАЗАРОВ,
«Грознефта» объединене начальник.

КПСС XXIII СЪЕЗДА РЕШЕНЕШ—ВАХАРЕ!

ДИКАГIА ПАЙДА ЭЦА КХОАЧАМЕХ

Халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера планах йолча КПСС XXIII-ча съезда Директиваш тIа белгалдаьккха да транспортах рационально пайда эцилга динза дардоацаш хилар. Иштта белгалдаьккха да мовхьаш тIадоттареи тIера Iодахареи балхашта комплексни механизаци яра боарам лакхбе безаш хилар. Бизза пайда эца беза транспортни средстваех, кIезигагIа хилийта еза транспорт сеца латташ йоаккха хаи яьсса транспорт дIа-юха ухилгеи.

Грозненски станце, производственно-товарни контора, Грозненски ялата продуктай базо, материально-технически Iалашон Нохч-ГIалгIайчен контора, «Красный молот» яхача завода, кхыча предприятей коллективаша дукха балхаш даьд дикагIйола къахьегама методаши керда технологии балха юкъеяхьара, транспортни цехаш йоккхийча насосашца Iалашъяра. Мухь дукхагIа тIаботтара эша механизмаш йоахк царех. ДукхагIа ду мовхьаш тIадувттареи тIера Iодахареи балхаш, дукхагIа хьалъяьй складески емкосташ. Цу гIулакхо торо хилийтай транспортах дикагIа пайда эца, нормах йоагIачул кIезигагIа поездаш сеца лоаттае. 1966-ча шера хьалхарча квартале транспорт сеца латтилга дIадахача шера цу юкъа хинначул 17,2 процент кIезигденнад.

Цу предприятей кулгалхоша, партийни организацеша дукхагIа теркам тIабахийтаб экономически балха, общественносто цахадлаш тIахьожам лоаттабу мовхьаш тIадоттачеи тIера Iодоахачеи балха. Мовхьаш дIаухийтачара, уж хьаэцачара балхаш эсала лела моттиг йовзийтаргйола посташ вIашагIъехкай, цу гIулакхо дикка новкъостал даьд кIезигагIа транспорт сеца латтийтара.

Даьха къахьегама толамаш кхы а совдахара город Грозерча станце коллективо дика инициатива дIайолаьй. Цкъа дIайодача поезда мухь тIаботтарга дIайода ха цхьа сахьат кIезигъе лаьрхIад, цу гIулакхо вIаштIехьдоалийтаргда шера 750 эзар вагоносахьаташ кходе.

ХIаьта а белгалдаккха деза укх шера хьалхарча квартале мухь тIаботтача 186 эзар вагонах, нормах лаьрхIачул совгIа сеца латташ ха яьккхар 13 эзар вагон хилар. Цар зехьа йоаяь ха 90 эзар вагоно-сахьат да. Из бахьан долаш вагонаш сайца латтилга нормал 0,4 сахьата лакхденнад.

Къаьстта во латт мовхьаш тIадоттача майдашка е цига хьатIаухача наькъашка мовхьаш дIа-юха кхухьа поездаш кийчъелга. Из болх чIоагIа эсала лел Респотребсоюза универсально-торгови базе, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета Iалашон управлене, Новогрозненски теплоэлектроцентрала гIишлой управлене, кхычахьа. Цига нормах лаьрхIачул 5-зза дукхагIа сайца латт вагонаш. Из бахьан долаш цу предприятешта а пачхьалкхенна а эзараш сомаш зе хул. «Терек» яхача мебельно-хьу чакхйоахача объединене складашка мовхьаш тIадоттареи тIера Iодахареи балхаш хIанз а тIехьа кулгашца деш да. Уж балхаш шин сменах мара а дац. Цудухьа цига бийсанна 11 сахьат даьнначул тIехьагIа Iойоассае дIаяхийта вагонаш шоллагIча дийнахьа Iурралца латта еза хул. Уж балхаш иштта эсала лел Нохч-ГIалгIай «Главконсерв» объединене перевалочни базе, Нохч-ГIалгIай материально-технически Iалашон конторе, кхычахьа. ДукхагIйолча предприятешка дийнахьа мара болх бац вагонаш тIара мовхьаш Iодоахаши дIатIадотташи.

Цу лакхе цIераш яьхача а кхы дуккхача а предприятей партийни организацеша эффективность лакхъяра долча дешашта дукха теркам тIабахийтац, доагор, материалаш кхояра къовсам а лоаттабеш тIахьожам лелабац. Предприятей кулгалхой транспортни средстваех дикагIа пайда эцара бола бехктокхам лакхбац. Укх деношка КПСС Грозненски горкома бюро отта а даь дийцар, «Грознерча машиннаькъий узлашкеи, мовхьаш тIадоттача дIатIадолхача наькъашкеи поездаш кийчъеча эффективнегIа пайда эцар» яха дош. Цига оттадаьд из болх тоабара предприятей кулгалхойи партийни организацейи бехктокхам лакхбе. Из болх дика тоа а беш СССР-а Лакхехьарча Совета хоржамий денцеи Ерригсоюзни машиннаькъахой деннеи сийленца накъа баха лерхI машиннаькъахоша.

М. ПЛЮЩ,
КПСС Грозненски горкома инструктор.

Беркат даьннад болх эргабаккхарах

Парте гIулакхашта, цун политика, мехкарча дерригача хьалашта шо бехктокхаме хиларах йола уйла йолаш хила веза хIара коммунист. Из вIаштIехьдаргда партийни политикеи балхеи дешаш дувцача, кулгалу партийни органаш вIашагIйоахкача, цар балха тIахьожам лоаттабеча дакъа лаца, шийна хетар юха ца озалуш дIадувца, кхоачамбоацараштa критика е, предложенеш юкъекхахьа а коммуниста йиш хуле. Коммунистех цхьаккха а бакъ хургвац ший организацерча гIулакхашта юстара латташ хилча.

Практически мишта латт из гIулакх тхо долча, мишта эргабаьккхаб оаха тхоай болх КПСС ЦК октябрьски Пленума соцамашка хьежжа?

Политически а боахама а гIулакхашца дувваденна дола дукха тайп-тайпара дешаш къоастаде дезаш хул тха юртара райком хIанз а. Цхьабакъда юртбоахама производство дегIаяра дешаш хьалхарча моттиге латт тха. Бакъда, хьанхеи хIанзи цхьаццайола башхалонаш йолаш бу из болх. Хьалха дукхагIйола ха боахамий гIулакхашка дIайодар райкома болхлой. Боахамашта юкъе тракторашн комбайнаши дIаекъар оаха. Эшаш долча доагора нарядаш телар, юртбоахама машинашта эша запасной оатхалаш Iалашйора, дIаде деза фу мишта кийчду, из мишта лоаттаду, цунах молхаш тохий хьожар, хьайбаш кхабара рационаш увттайора, лоацца аьлча агрономаша, зоотехникаша, юрта боахамий кулгалхоша де дезараш дора оаха. Цул совгIа, дукхагIча хана боахамий специалистащцеи кулгалхощцеи дага а ца боалаш дора из дерригa райкома болхлоша.

ХIанз райкома болхлой керттера декхар да юххьанцара партийни организацеш чIоагIъяри цар болх тоабари, иштта лоархIаме да коммунистий хьинар айдар, творчески инициатива дегIайоалаяр, цунца цхьана къахьегамхой хьинар айдеш, хьалхашка латта декхараш кхоачашдергдола хьалаш вIаштIехьдахар. Болх иштта дIаоттабаь хилара дика тешал деш да КПСС райкома бюро увттаду дешаш.

Соахкен укх шера пхе беттен бюро заседанешка ладувгIаш а дувца увттадеш а хиннад партгруппаштеи парторганизацештеи кулгалдара, кхалнаьха советий, культурно-просветительни учрежденей, кепайоазон, пенгазетий, иштта агитколлективай болх тоабара, социалистически яхь йоаржаелга вIаштIехьдаккхара дешаш. Иштта дийцад райкома бюрошка кадраш харжара, уж йоагI-йоагIача дIанийсъяра, лерттIа царна кхетам бахара, парте программа тIа яххача бесса кагирхошта кхетам балара даькъера коммунистий бехктокхам лакхбара хьакъехьара дешаш.

Боахамий гIулакхаш тоадара шоаш боккъонца бехктокхаме хилар ха а хайна парторганизацеши коммунисташ-кулгалхойи гIерт колхозийи совхозийи вахара еррига оагIонаш кIоаргагIа тахка, дикагIа йовза, цуица цхьана производство тоаяраи экономика лакхъяраи де йиш мел яр де.

МоллагIа йола а боахама цхьа участок тIехьаюсаш хилар дIадаккха дезаш хилча райкомои юххьанцарча парторганизацешеи дикагIбола коммунисташ бохийт, шоашта нах тIехьа а баьха болх тоабе. Масала, болх во лелар хьалха «Комсомольский» яхача совхозе, кIезига чуяхьар цига комсаш. Массахана тIехьа чакхйоахар совхоза комсий плантацешка агротехнически мероприятеш, болхлой къахьегама дисциплина лока хилар бахьан долаш. Совхоза лоархIамерча участкашка кулгалдеш хиннараш бар парте боацеи цул совгIа специальность йоацеи нах.

Парте районни комитето боккха теркам тIабахийтар совхоза партийни организаце болх тоабара, кхоачамбоацараш дIадахар духьа массехк мероприяти чакхъяьккхар цо. Специалисташ хьожабир совхозе, цунна тIеххьа Iалашдир совхоза партийни организаци дегIаяр, хьайнбе болабир парте мугIарашка дикагIбола производственникаш. Керда коммунисташи специалисташи оттабир цхьайолча бригадаштеи отделенештеи керте. Эргаяьккхар агитаторий состав. Из дерригa а, дукха ха ялалехьа, совхоза гIулакхаш тоадара пайдане хилар гучадаьлар. ХIаьта соахка, юххьанца, районе а дикагIбола комсий хьувкъам баьккхар «Комсомольский» совхозе. Цо торо хилийтар паччахьалкхен план 200 процент совгIа кхоачашъе.

Во лелац совхоза гIулакхаш хIанз а. Агротехнически дикача хана чакхдаьхад укхаза кхашка бIаьсти ду балхаш. Тешшаме ала йиш я укх шера а цу совхозо «Грозвино» объединенена чудоагIача боахамашта юкъе хьалхара моттиг йоаккхаргья, аьнна.

...Коммунистий предложени теркал а яь ши шу хьалха боахама расчета тIа яьккхар Ленина цIерахча колхозе цхьа комплексни бригада. КIезига къахьега дезанзар боахама парторганизацеи райкома болхлойи из мероприяти дика а пайда баргболаш а хиларах колхозахой дIакхетабеш. ХIаьта хIанз колхоза еррига бригадаш яьхай боахама расчета тIа. Фуд цох хьахиннар? Из гуш да: алхха дIадахача цхьан шера 2.626 эзар сом пайда хилар колхоза.

Толамца чакхдоаккх пятилетка хьалхарча шера юртбоахама продукташ йоахилгеи уж паччахьалкхенга йоахилгеи. Хьалхарча квартале а пхе бетта планал дикка совгIа ехкай колхозо шура, дулх, фуаш.

Парте райкомо шерра дIайоаржаяйтай Ленина цIерахча колхоза къахьегамхой опыт, хIанз кхыча совхозийи колхозийи парторганизацеша балха юкъехкухь хозрасчет шоай боахамашка.

ХIанз тхона тхоай опытах гучадаьлар мел пайдане да юххьанцара парторганизацеш тIагIертта а инициатива йолаш а болх беш хилар, уж хьежац хIанз лакхера шоашта команда яларга. ХIаьта райкоми цун болхлойи гIертац массахана парторганизацешта ери-ери де деза, яхаш, хIара пар гIа шоаш яхача тайпара баккхийта. Цхьабакъда, эшашача гIо-м ду цар парткомашта.

Оаха Iомаю уж дикагIа болх бе, декхараш ханнахьа чакхдаха. Тхо дерригаш — райкома секретараш, бюро членаш, райкома болхлой хIанз дукхагIа хул колхозийи совхозийи парторганизацешка, дукхагIа дагадувл коммунистащцеи мугIарерча болхлощцеи.

Ерригаш хIана яц аьнна йолча партийни собранешка хул райкома секретараш, бюро членаш, болхлой.

Парте райкомо парторганизацей берригa теркам тIаберзабу дерригa кердадар, пайдане дар хьаллацара а, дIадоладаь дикадар толамца чакхдоаккхаргдола гIулакх вIаштIехьдаккхара а.

Масала, «Наурский» яхача чхьагIара завода парторганизаце инициативах дунен дикагIа йолча стандартел эсалагIа доацаш чхьагIар хьадара гIулакх дIадоладир районе, цу яхьа юкъе яхар еррига чхьагIара заводаш. ХIаьта «Наурский» чхьагIара завода коллективана еннай кхоъ дошои цаI дотои медаль, марочни чхьагIар арахецарах.

Кхы дуккха а дешаш да тха парте райкомо йоакхо еш. Укх тIехьарча хана парторганизацеши колхозийи совхозийи кулгалхойи дукхагIа терко е баьинаб бахача наьха быта, цар культура лакхъяра дешай.

Хьайбаш леладераш бахача оташкеи хьайбай фермашкеи йоккхийи дикеи клубаш, сийрда цIенош хьалдеш латт районе, дукхагIча моттигашка электрически ток, радио, телевизораш я. Цул совгIа, газеташ, журналаш, книжкаш дешаш шоай идейни боарам лакхбе йиш я юрташта гаьна бахача хьайбаш леладерийи кхыча болхлойи, хIана аьлча массанахьа йолаш я библиотекаш. Шоай цу тайпара дика йоакхо ярах хIанз дуккха а кIезигбеннаб балхара дIабувлараш. Колхозийи совхозийи экономика шу массаза дозл чIоагIлу, продукци яккхарга дIадодар лохлу.

И. ФЕДОРОВ,
КПСС Наурски райкома секретарь

ХЬАЙ НОВКЪОСТА ДОГ ХА

Нийса гIулакх да химкомбината болхлоша дIадоладаьр. Дог лаз цхьабола нах, къаьстта кагирхой, харцахьарча наькъ тIа баьнна бIаргабайна. Вай вахарца вIалла тарлуш доаца хIама да зуламаш делга, тIехдаьнна маларaш мелилга, цу тIа гIолла коллективаца айхьаза вувлилга. Эггара хьалха шоай а шоай дезала а вахар йирчадоаккх цу наха, хIаьта юстарбисац цунна болх беш, цIагIа-ара цунца гIулакх доагIаш бола нах. Милицеи, прокуратураи, судеи болхлоша къахетам боацаш бехк бе беза зуламаш даьча наха. Сона белгалдаккха ловра, цу лакхе цIи яьхача органаша зулам хинна даьнначул тIехьагIа цун кхел ярал совгIа. из хилалехьа зуламхой юхатохаргбола кхетама болх общественносто шерагIа лелабе беза аьнна. Духхьала гонахьара бараш леладара хиларах, зуламаш хинна моттигаш я. Масала. урс киса леладе ца эшилга ца ховш саг вац. Из киса делла леладеш хьавоагIача сагах зуламхо хила тарлу. Мичча хана во хIама де кийча волга деций урс леладелга? Иштта хилар тха коллективе а. Болх беш вар ши саг, во нах а бапар. Малар молача нийсбеннаб уж цхьана, лоадам боацача хIаманна тIагIолла цхьацца къовсам баьннаб. Цхьанне киса нийсденнад урс, дукха уйла ца еш шин новкъоста из теха а теха хала, кхераме чов лъй цо. Урс хиннадецаре иштта йирча даргдарий из гIулакх? Цудухьа тхо а да цо даьча зулама бехке, цо урс леладелга ховшшехьа хIама ца оалаш лийннадаь.

М. МАЕРБИЕВ,
«Малгобекнефта» НПУ № 1 йолча кIоарга бурув деттача контора болхло.

ДОНЕЦКИ ОБЛАСТЬ. Сихача темпашца хьалъеш латт советски коксохиме гигант — Авдеевски завод. Укхаза хьалъеш латт дунен тIа эггара йоккхагIа йола коксови батареяш. Сульфат аммони доаккхача установко Iалашду лакхерча сортах йола удобренеш арахецилга. Завода карарзаяьй азотни удобренеш хьаяра эша серни кислота арахецаш йолча сангал цIендача цеха проектни мощность.

СУРТА ТIА: Авдеевски коксохимически заводера химически цехий комплекс.

С. Гендельмана сурт;
ТАСС фотохроника.

Кердача системага яьхача предприятей балха опыт

Ерригача советски промышленни продукцех ах процент мара хьаяц соахка сентябрь бетта КПСС ЦК Пленумо тIайийцача экономически реформах йолча решенешка хьежжа 1966 шера 1 январе денз планированеи материальни поощренеи кердача системага яьккхача 43 предприяте. ШоллагIча квартале доал леладара кердача метода тIа йоал предприятей керда группа — отраслей, союзни, союзно-республикански министерствашта юкъейода 180 предприятии моттигашкарча промышленноста 20 предприятии. Цар арахец советски индустре хьаеча продукцех 3 процент. ХIаьта ер шу чакхдоаллаш доал леладара кердача метода тIа доахаргда промышленноста цхьадола доакъош а.

Миштай хIаьта кердача тайпарарча балха духхьашхара итогаш?

Цу хьакъехьа къамаьл хилар са СССР Госплане промышленни производствана планировании экономически стимулировании яра керда методаш юкъехкахьара отдела начальника заместителаца Дмитрий Иванович Царевца.

Продукцена реализаци яр. ДIа мишта дувл «дIа ца долха» товараш.

Планироване кердача метода тIа боалалехьа предприятей кулгалхоша керттера йоакхо йора продукци хьаяра план кхоачашъяра, «вал» аьле цIи йоаккхаш йолчун. Цу продукцена реализаци мишта ю, цо потребителана мел кхоачам бу — цуи кIезига уйла йора производственникаша, хIана аьлча уж цунца экономически хьаштдолаш бацар. Хьалха, мехка товарий дуккха а тайпаш кхоачам балла ца хиннача хана, цу тайпара система мегаш яр. Цхьабакъда, советски индустри дукхагIа дегIа ме уха каст-каста гIа нийсъяла яьлар кийчача продукце цхьадола дакъа дIа ца додаш йола моттигаш. 1965 шера, цхьадола «дIа ца долха» товараш дIадахийтар духьа, цар маьхаш чухнакъа даьхар. Паччахьалкхен 1 миллиарди 300 миллиони сом дахар цунга. Из бар товараш хеттара конъюктура во теркалъеш хиннача планироване деча зеиий мах.

Хьадеча товарий духхал дегIаенайолаш лакхехьара еррига цар ассортимента къоастам бе йиш йоацча даьлар гIулакх. Предприятеша шоаш, маьхаш деча организацешца цхьана, теркал а деш довза деза потребителаша хеттар, цар шоаш планировани е еза шоай продукце объема а ассортимента а, цунна йизза реализаци ярца экономически хьаштдолаш хила еза уж.

Доал леладара кердача системага яьхача предприятей хьалхарча группе производства планаш керттерча даькъе цар шоаш увттаю — потребителий заказашка хьежжа. ХIаьта цунах хьахиннараш ераш да: 1966 шера хьалхарча квартале реализаце план 4 процент тIеххкоачашъяьй 43 предприятех 42-не. Планал совгIа 25 милион сома товараш дехкад. Цу тIа а запасашта реализаци яра чотах хьадаьрел дукхагIа дехкад: укх шера 1 квартал 1965 шера 1 кварталаца нийсбича хьаяьча продукце объем дегIаенай 8 процент, хIаьта реализаце яр — 12 процент.

Госплане сай хиннача къамаьлаца цхьана са къамаьл хилар ШоллагIча московски сахьатий завода керттерча экономистаца Александр Андреевич Привезенцевца. Цу заводо кердача тайпара доал а леладеш, эггара йоккхагIа йола экономически эффект Iалашъяьй. Цунца цхьана хьалхашка эттад из система чакхъяккхарца дувзаденна цхьадола хаттараш а.

МалагIаш да уж?

А. А. Привезенцев: 1966 шера 1 квартале дохка лерхIаш хиннарел 10 процент дукхагIа сахьаташ дехкад оаха, хIаьта 1965 шера хьалхарча 3 бетта дехкарел 35,6 процент дукхагIа а дехкад уж. Цунна дукха къахьега дийзар завода. Оаха юкъарчал доацаш духхьалара бувзамаш оттадир тхоай сахьаташ дохкача 35 эзар магазинаца. Цхьабакъда, итташ эзараш йолча магазинаша шоашта кхахьийтача продукцех боагIа мах завода хьа мишта тийннаб хьежилга практически вIаштIехьдоалалургдолаш дац. Оаха тхоай предложенеш йихьай СССР Госплане: нагахьа санна клиентага ший ханнахьа заказах доагIар дIадала йиш ца хуле, из дала деза моттигерча банко, хIаьта цо заказчикагара хьайда дола процент эцаргда ше цунна юхалург деннача ахчах. ХIаьта шоллагIа предложени а: сахьатий заводаша (хетаргахьа, царел совгIа, кхычар а) финансови расчеташ эзараш йолча магазинашца а ца еш бIаьш йолча оптови базашца е еза.

— Белгалдераш нийса да — бакъдир Д. И. Царева. ХIанз дийца къоастадеш латт продукцена реализаци яра система дикагIа тоаяра де деза гIулакхаш.

Кердача хьалашка лоархIамегIа йолча предприятей балха шоллагIча аспектага хьажа доладелар тхо. Дувца доладелар пайдаи рентабельностеи хьакъехьара гIулакх. Хьалха хиннача итташ долча хьоккхамашта меттел хIанз доал леладара кердача системага яьхача предприятешкара «лакхьехьарчар» (Министерство, Госплан) дIадехац кхаь хаттара дола жоп мара: арахийцача продукцена мел маьха реализаци яьй, мел пайда баьннаб, рентабельноста боарам мишта лакхбаьб?

Ювцаш йолча 43 предприяте 1966 шера хьалхарча квартале пайда бара йола план 7 процент яь ца Iеш тIеххкоачаш а яьй, планал совгIа 8 миллион сома пайда а баьб.

Цу гIулакха а дикагIа ШоллагIа сахьатий завод хилар. Укхаза 773 эзар сома пайда белга лийрхIадар, хIаьта а 1042 эзар сома пайда бир. Дахача шера хьалхарча кварталаца нийсбича пайда 85 процент лакхбеннаб. Сен чотах хиннад цу тайпара дола хувцамаш.

А. А. Привезенцев: Цкъа-дале, сахьаташ дукхагIа хьаде даьлар тхо, хIаьта мехка малагIча районашка уж дукхагIа хетташ да ховш хиннача тха соахкарчул дикка дукхагIа сахьаташ дохкилга вIаштIехьа а даьлар. ШоллагIа-дале, сахьаташка дIадодар лохдир, къахьегама овсарле айир. Цхьабакъда, тха долла хIама а вIаштIехьа да аьнна ала йиш-м яц. Кхы а «дIа ца хьовзадаь нийсде» дезар фуд? Эггара керттердар — маьхаш. Долаш да заводо шийна зе а хулаш дохкаш долча тайпара оптови маьхаш оттадаь сахьаташ (цар даькъе будильникаш а долаш), хIаьта сов тIех маьхаш уттадаь сахьаташ а да. Уж арахецаро завода ца боагIаш бола боккха пайда бу.

Из бакъду Госплане а. ХIара изделе керда, экономически ларда тIара оптови маьхаш, хIара издели хьаяра обществa хьеганза даргдоаца къа теркал а деш уттаду маьхаш къоастам а баь уттадар — из да башха дукха ха йоацаш вIашагIъеллача маьхий Паччахьалкхен комитето кхоачашде деза керттера декхар. Цо из болх кхоачашбе беза 1967—1968 шерашка. ХIанз алхха хетаргахьа мара предприяте балха мах цо баьча пайда дукхалга хьежжа бе йиш яц — хIанзарчоа предприятн хьалхарчул дукхагIа а кIезигагIа пайда бе яьннай теркалделга мара, кхы де хIама дац.

Цхьабакъда, доал леладара кердача системага яьхача хьалхарча группа предприятешка пайда лакхлуш-м боагIа. Из — боккъонца долашдар да. Лакхлуш боагIа рентабельноста боарам а. 43-нех 39 предприяте кхоачашъяьй шоай рентабельноста хьакъехьара планаш а. Из да предприятей оборудованех (керттерча производственни фондах) а оборотни средстваех а нонагIа эффект йолаш пайда ийбар, предприяте еррига производственни фондий хIара сома лоархIаш дукхагIа пайда бе балар.

Хьалха предприятеш махулла дукхагIа оборудовани а оборотни средстваш а дIаийе гIертар, из паччахьалкхенна гIойлене доацашехь а: уж дукхагIа мел хула аттагIа да хьадеча товарий духхал алсамъяккха а. Цхьабакъда, хIанз, кердача системага яьннача предприятеша оборудованех а оборотни средстваех паччахьалкхенна оттадаь проценташ дIателаш, царех нонагIа эффект йолаш пайда ийбарах (рентабельностах) преми телаш, хIанз совдар дIададергдац, совдолчох мукъаюаргья. ШоллагIча московски сахьатий заводе, масала, совйола оборудовани дIаяккхара, керттереи оборотнии средстваш кIезигъяра чотах 3 процент гаргга лакхбубеннаб рентабельноста боарам.

Долче, планироване кердача система механизмо, ше кхы а нийсъяь дIахо вIаштIехьъяха езаш яле а, керттерча даькъе болх дика бу. ХIаьта цудухьа Госплане тешам бенна а ба предприятей шоллагIа группа доал леладара кердача методага яккхаро кхы а йоккхагIа экономически эффект лургхиларах. ШоллагIча группагарча 180 предприяте даннешка диллача, цар лерхI реализаци еш йола продукци кердача методага алалехьа планах лерхIаш хинначул шу чакхдалалехьа 132 миллион сома продукци дукхагIа хьаелга. ХIаьта пайда 48 миллион сома алсамбаргба.

Цхьабакъда, уж паччахьалкхенга кхоачаргдола а хIанзалехьа кхаьча а пайдаш да. ХIаьта къахьегамхошка фу кхоачаргда доал леладара кердача системага довларах?

Д. И. Царев: Хьаьча продукцена реализаци яра план, пайдаи рентабельностеи план кхоачашъярах телача премей сумма тIа-тIа нонагIа алсамъювл. Предприятей хьалхарча группе ший чотах премеш телаш йолча материальни поощрене фонд дикка алсамъяьннай, хIаьта хIанз цу предприятей еррига алапей фондах ялхлагIа дакъа гаргга а хул цунах. Доал леладара кердача системага яьхача предприятеша пайдах хьалха хьежадаьчул дукхагIа проценташ материальни поощрене фонде хьежадеш хилар бахьан долаш 1966 шера хьалхарча квартале премей боарам дахача шера хьалхарча квартале хинначул кхоалагIа дакъа гаргга — 32 процент алсамбаьннаб.

Даьча лоархIамаша хьахьувкх, нагахьа санна шоллагIарча группагIарча предприятешка продукцена реализаци яреи пайда бареи план алхха кхоачашйойя, тIаккха шу чакхдалалехьа инженерно-технически персоналагеи гIулакхерча нахагеи премешта лаьрхIа цу бетташкарча гIулакхерчар окладий ерригача суммах 28,4 процент хула ахча кхоачаргхилар. План тIеххкоачашйича премей боарам кхы а нонагIа алсамбаргба. ВIаши нийсдара ала доагIа, цу предприятешка премешта лаьрхIа сумма хIанззалца окладах 18,5 процентал тIехйоалаш хинне ца хилар.

Къаьстта а холушагIа хул шу чакхдоаллаш цкъара луча совгIата лаьрхIа тергйолаш йола премi. Предприятей шоллагIча группе белгалдаьд болх беш волча хIаранена юкъера лаьрхIача шин кIиранна долча алапе боараме премi лулга.

— Из юккъера лаьрхIача да. ХIаьта тха ШоллагIча сахьатий завода оаха планах лерхI шу чакхдоаллаш цкъара лу совгIат кхаь кIиранна долча алапе боараме лулга, — Д. Царева дувцачоа тIатох А. Привезенцева.

Алсамйоал ший чотах премеш тела фонд яьнна ца Iеш (предприятей шоллагIча группе из алсамъяргья 89 процент), дукха хIама ца эшшаш иззамиссел (61 процент) социально-культурни гIулакхаш дареи нах чуIа цIенош хьалдареи фонд а. ХIаьта из да къахьегамхошка сихагIа заводски квартира а, салоIача цIагIа аха дарегIа путевка а, иштта кхыдар а кхача торо хургхилар.

Предприятей хьалхарча группа балха опыто йоах керда эффективни экономически цIарацIураш хьалулаш латтилга, уж нийса юкъехкахьаро паччахьалкхенна а хIара къахьегамхочоа а Iалаьмте доккхий пайдаш дергдолга.

Илья АГРАНОВСКИЙ,
Кердачун кепайоазон Агентства [АПН] комментатор.

ЮХХЬАНЦА ХЬАХИННАРАШ

Нохч-ГIалгIай республике эггара хьалха планированеи экономически стимулированеи хьалашка яьннарех я «Красный молот» яха завод.

Кердача хьалашка довлара кийчо е доладелар тхо 1965 шера декабрь бетта. Администраце, партийни организацеца цхьана кердача хьалашка болх бе завод кийчъяра план оттайир, производствои къахьегами вIаштIехьбоаккхилга тоадара, прогрессивни технологи юкъейоалаяра, зехьа йовш йола балха ха кIезигьяра, планаш уттаелга а тоадара тIаерзаяь 40 мероприяти тIа а йолаш.

ВIашагIъехкар къахьегама овсарле лакхъяра, арахецача продукце дикал тоаяраи цунга дIабода мах лохбараи тIаерзаяь предложенеш гулъеш, хьехама болх баь а беш а йола ерригача завода юкъареи цеховни комиссеш.

Кийчо еча юкъагIа гучадаьхар болата литье, поковкаш, роликовтулочни зIанараш, фонтанни арматурай задвижкаш, кхыйола продукци — ерригa а 700 эзар сом гаргга махболa — кхы тIа а арахеца торо луш йола кхоачамаш.

Цу доллача хIамаша йиш хилийтар укх шера 1-ча апреле денз завод планированеи экономически стимулированеи кердача хьалашка яккха.

Ши бутт гаргга ха яьннай заводо кердача хьалашка болх бу. ХIанз укх сахьате лоадамболаш эргалонаш хиннаяц заводе, хIана аьлча иштта мара йоацача лоаццача хапа хала да заводa болх кердача наькъа тIа баккха.

ХIаьта а, оаха чакхъяьхача мероприятеша дикка новкъостал дир завода балха. Масала, оаха кхы тIа а гучадаьхар пайдаш совдахара кхоачамаш, хIаьта цун чотах материальни поощрене фонд йоккха яьй планови заданеш кхоачаши тIехкхоачаши ярах телача поощренена нийсса шера итогех поощрени яра 167 эзар сома фонд хьае йиш хулийтача боарамга кхоачаеш. Кердача хьалашка болх бе доладенначул тIехьагIа материальни поощрене фонд 3,5-зза хIана хиланзар аьнна дукхагIа хиннай.

Бетта, квартала заданеши шера заданий кхоачашъярах материальни стимулировани яра керда положении оттаяьй. Цу положенех, шера итогашка а хьеже, вознаграждени тел болхлоштеи инженерно-технически болхлоштеи; цар болх беш яьккхача ханага хьежжа: 1 шерагара 3 шерага кхаччалца болх баьчоа — бетта алапех 36 процент, 3 шерагара 6 шерага кхаччалца болх баьчоа — 50 процент, 6 шерагара — 10 шерага кхаччалца болх баьчоа — 75 процент, 10 шерал тIех болх баьчоа — 100 процент.

Кердача хьалашка довларца дувзаденна иштта вIашагIъеллай 65 эзар сома социально-культурни мероприятей фонди 259 эзар сома производство дегIаккхувлара фонди. Уж фондаш хиларо завода торо лургья укх шерре а керда, толашагIа йола оборудовани эца, комплексно-механизированнии поточнии линеш вIаштIехьъяха, кердача техника даькъера кхыйола мероприятеш чакхъяха, болхлошта деш дола бытовойи медицинскии гIулакхаш тоале. Оаха иштта кIезиг-дукха тоаьй боахама чухьара планировании учети. Сводни нормативай бюро вIашагIъеллай, хIаьта цун болхлоша «Пластмасс» яхача Iилматохкама института болхлошца цхьана, нормативни учет юкъейоалаяра нормативаш уттаю. Юкъедоаладаьд продукци завода цехашка дIачукхухьийтилга, доакъош комплектно дIателилга, — эза ца а лоархIаш, дагардеш. Иштта мероприятещ чакхъяха лерхI боахама цехашка боахама расчет чIоагIъяра.

Завод кердача хьалашка болх бе йолаялларах цехашкарча производствана кулгалделга кIезиг-дукха хувцаденнад. Хьалхарча плане оттаю производствана кулгалдара экономически методаш, хIаьта цу гIулакха шоай экономически знанеш лакхъе еза цехий кулгалхоша. Цудухьа укх шера хьалхарча квартале семинараш вIашагIъехкар производства экономика Iемаяра. Семинаре ихараш цехийи службайи кулгалхой, парткомеи профкомеи болхлой бар. Семинара программана юкъедахийтараш планироване, материальни стимулироване, экономика дешаш дар.

Цар а завод кердача хьалашка болх бе яккхарца дувзадениа чакхъяьхача кхыча мероприятеша а дикка тоадир завода технико-экономически хьокхамаш.

Продукцена реализаци яра плав завода коллективо кхоачашъяьй апрель бетта 106,3 процент, хIаьта 4 бетта — 100,8 процент. Продукци планал совгIа маьхал а яьккхай апрель бетта 141 эзар сома маьха; цу юкъа балансови пайда плап, цIаьхка тIайица декхараш а тIехьа лаьрхIача, 100,2 процент кхоачашъяьй. Укх шера апрель бетта завода коллективо продукци йохкарах 119 эзар сом дукхагIа пайда баькккаб укх шера январь бетта баьккхачул.

Валовии товарнии продукци арахецара, къахьегама овсарле лакхъяраи продукци арахецарга дIабода мах лохбараи оттаяь заданеш тIехкхоачашъяьй. Масала, товарни продукци арахецара план укх шера 4 бетта 2,4 процент тIехкхоачашъяьй, къахьегама овсарле 4,4 процент лакхъеннай, планах 2,6 процент мара хила ца езача мелте. Продукци арахецарга дIабода мах лохбарах апрель бетта планал совгIа кходаьд 7 эзар сом, хIаьта 4 бетта — 20 эзар сом.

Тоадаьд изделей номенклатура план кхоачашъярах дола хьокхамаш. Укх шера 4 бетта план кхоачашъяьяц шин наименованех, цхьан наименованех йола план кхочашъяьяц Главнефтемасел яхача управлене бехках, 1965 шера 4 бетта изделей номенклатурах йола 6 наименоване план кхоачаш ца еш йисача мелте.

Цхьадола толамаш даьхадале а, кхоачамбоацараш долаш а моттигаш я завода балха тIа.

Заводерча цхьайолча цехашеи службашеи кердача хьалашка йиш йолча тайпара вIаштIехьбаькккхабац шоай болх. Эггара хьалха из ала доагIа неликвидаш маьхала яхара болх мела лелабеча а доагIачул совнагIа товараши материалаши лоаттаеча технически Iалашон отделах а. Духхьал цхьан апрель бетта пайда тIара совнагIа 7 эзар сом ахча текхар заводо. Эсала лел завода чухьара планировани эргаяьккха тоаелга, хIанз а мела юкъекхувл боахама расчет цхьайолча участкашка, къаьстта а мехкдаьтта аппаратурей механосборочнии цехашка.

КIезига пайда эц материальни поощрене системах, къаьстта а кхоачамбоацараш долаш йолча участкашка, цехий производственни гIулакхаш телха моттигаш, кхыдола кхоачамбоацараш дIадоахача.

Кердача хьалашка болх бе довлар — из хьокхамаш кхы тайпа хилар хинна ца Iеш, доал леладарцара, кулгалдарцара гIулакхаш кхы тайпа хилар а да. Шоай деннарча балха тIа из теркалде деза завода цехийи службайи кулгалхоша.

К. ГОТСКИЙ,
«Красный молот» яхача завода нерттера экономист.

ЛОАМАН ДАЬГIЕНАШТА ХИМИЧЕСКИ ОБРАБОТКА ЯР

ДIайха маьлха денош оттарца Киргизски Алатау, Чаткала, Кунгей-Алатау, Терской-Алатау яхача лоамашта юхе хIара шера гучайоал юртбоахама авиаце самолеташи вертолеташи. ДаьгIенаши цонаши тоаяра балхаш де йолалу уж.

Массехк шера практико хьахьекхад даьгIенашта цхьан ханна гербицидий новкъосталца оасар а дича минеральни удобренешца подкормка а йича даьгIений продуктивность шозза лакхлулга.

Чуйски къухьах эггара хьалха из агротехнически прием дIайолаяьраш Калинински, Московски, Кантски районий колхозаш я. Укхаза хIанзле а массехк боахаме ялх эзар совгIача гектара сигалара Iочутайсай минеральни удобренеши гербицидаши.

(АПН).

Калининградски форда чкъаьрий порт—мехка эггара йоккхагIа ярех цаI. Портерча низ болча кранаша дийнахьа а бус а доассаду Атлантика аренашкара, Полярни кругера, экватора дIайхача фордашкара даьхна кемаш. Семилетка шерашка чкъаьрий диаззачул дукхагIа даха болабелар Калининградски промысловикаш. Уж хул шера 6 миллиони 300 эзари тонн, ерригача МаIхбузехьарча Германе доахараш миссел. Областе чкъаьрий промышленносте болх беш хIанз 47 эзар саг ва, хIаьта форда флоте доккха а зIамига а 600 гаргга кема да. Ерригача Союзе доахача чкъаьрехи фордапродуктаехи 11 процент лу мехка калинградцаша.

Сурта тIа: Калининградски форда чкъаьрий порте.

А. Стужина сурт.
ТАСС фотохроника.

КИЙЧЛЕ, МЕХАНИЗАТОРАШ!

СИХА А ДОА ЦА ДЕШ А

Парте XXIII съезда решенеша кхы а чIоагIагIа оарцагIа даьккхар дерригa советски халкъ дIахо юртбоахама производство дегIайоалаяра, юртбоахама продукташ дукхагIа яхараи кийчъяраи. Нохч-ГIалгIайчен лаьтта леладераш шоай низ кхоачар деш ба камаьршача вай лаьттай беркат совдаккхара, кердача пятилетка хьалхарча шера лакхара хьувкъам кхебара. Цу даькъе хIанале даь дукха да. Гурахьа юв культураш дIайийнача дукхагIа долча лаьтташта тIоадал чуйолийташи вегетационнии хий диллад, 40 эзар гектара тIа минеральнии органически удобренеш тайсай, химически обработка яьй. Вай лаьтташ леладераша дика къахьегарах камаьршша рузкъа хьахецаргда лаьтто. Дика кхачаш латт вай республика кхашкара ялаташ. Уж ханнахьеи ца доадеши чуэцар — вай хIанзара кертера декхари дуккха эзараш болча республика механизаторий сийлен гIулакхи да.

Дика а ханнахьа а ялаташ чуэца кхоачамхилдал материальнии технически средстваш я республика колхозийи совхозийи. Царга я цхьа эзар гаргга ялат чуэца комбайнаш, цу тIа царех бархI бIаь 1965—1966 шерашка яьхка я. Ялат чуэцача хIара комбайна 170 гектар кхоач: нагахьа санна республика мукхи кIаи кхачара юкъе йолаш йола юкъ лаьрхIача мукх 5—6 балха дийнахь, кIа кхачарга хьежжа 10—12 балха дийнахь хьекха а чуийца а даргда.

Цхьайолча районашка — Наурски, Грозненски, Шаьла — цхьан комбайно 200 гектар совгIа чуэца езаргья. Цу районашта эшаш дола новкъостал вIаштIехьдоккхаш да.

Иштта, кIеззига тIехьагIа хьувкъам чуэцаргболча Наьсарен районо Грозненски районе хьожаьй шоай ялат чуэца агрегаташ, «Сельхозтехника» Советски объединене комбайнаш Наурски района ялат кхедерашта новкъостала йохийт. Наьсарера комбайнаш дIахьожаьй Шелковской района, хIаьта Урус-Мартана районера — Гудермесски района боахамашка.

Ялат чуйица даьлча Наурски, Грозненски, Гудермесски районашкара ялат чуийду агрегаташ Наьсарен, Шаьла, кхыча лоаман юхе ядача районий боахамашка гIоргья. Иштта, ялат чуэца агрегаташ дIа-хьа ахийтаро ханнахьа а ца дойташ а ялат чуэца торо хулийт.

ДукхагIа йола колхозаши совхозаши ялат чуэца техника кийчъяь йовла йоахк. ХIаьта Наьсарен, Грозненски, Урус-Мартана, «Грозвино» цхьаццадолча боахамашка комбайнашта, жаткашта, ялат цIендеча, мухь боттача машинашта ремонт яь баьннабац. Ялат чуэца техника кийчъяр тIехьлаха йиш яц, хIана аьлча Тиркал дехьарча аренашка ялат хьакха деза ха хьатIакхаьчай хIанз.

Ер шу ший башхалонаш йолаш да. Дика хьийкъаи лакхеи да укх шера ялаташ. Дуккхача кхашкара мукх бижаб. Цу гIулакхо агрегатий балха овсарле лохъергья.

Ханал хьалха бIаьстий яларах сиха дегIаяьхкай гурахьеи бIаьстан юкъеи дIайийна культураш, из бахьан долаш уж чуэцара юкъера йовкъаш лоацлургья, хIаьта цхьаццанахьа уж ханаш цхьана нийслургья. Цу гIулакхо вIалех механизаторашкара, ялат леладерашкара, кулгалхошкареи специалисташкареи овсаре къахьегара дерригa низаш доагIача тайпара дика кийчделга. Цу даькъе дийнахьи буси болх бергболаш комбайнашта, трактораштa, агрегаташта лампаш йохка еза.

Къаьстта дика кийчо е еза дижа улла ялат чуэцара. Дижа улла ялат чуэцаш лакха эффективность йолаш болх бу самоходни комбайнашта тIехьатовсача ЖБА-3,5 яхача бобови жаткаша. Укх шера а шерра пайда эца беза цу жаткаех. Хьакхари ардари къаьстта долаш из ялат чуэцача хана лафет йоацача жаткаех эксцентрикови мотоцIодаш, буц хьалъийю лифтераш, хIаьта хиланза ца даьлача—шиъаш урсаш доахкаш — дехка деза. Дижа улла ялат хьоккхаше оардаш комбайнашца чуэцача хана иштта кийчъяь хила еза ка бола ялат чуэца комбайнаш. Уж средстваш дукха ха йоацца хьахьекхар Грозненски шурий-дулха совхозе хиннача совхозий а колхозий а механикийи инженерийи семинаре. Уж дика йовз дерригача боахамий механизаторашта.

Боккхача лоархIаме да уж хьалхе кийчбар, хIана аьлча дIахо а ялат Iодижа тарлу.

Ялат чуэцача агрегаташа толамца болх бар царна технически гIулакх нийса вIаштIехьдаккхарах тийша хургда. Колхозий, совхозий, «Сельхозтехника» организацей технически гIулакх ду ерригa ремонтни мастерскеши пункташи дийнахьи буси болх барга яха еза. Автомобилашца дIа-хьа кхухьа ремонтни мастерскеш сварочни агрегаташца, инструменташца, кхашка ремонт е мел эшача оатхалашца Iалашъе еза. Кхашкарча станашка хиланза яргьяц сварочни посташ, цхьан метте латтеи дIа-хьа кхухьеи пхьоалеш, бийсанна ремонт еш машинашта заправка еш эша электрически лампаш.

Ремонт, профилактика, машинашта заправка еш ялат чуэцачеи из чуэцаш юкъе эзачеи техника специализированни звеньяшца гIулакх дар прогрессивнегIеи эффективнегIеи да. Уж санна йола звеньяш вIашагIйохк хIара тракторни бригаде, е ялат чуэцача механизированни отряде. Цу звеньяшца хьакъоастабу мастера-наладчика кулгалду лакха говзал йола слесараш-наладчикаш. Уж санна звеньяш йоацача тIехьа ца доахаш сихагIа вIашагIйохка еза.

Толамца хьувкъам чуийца баккхара боккхача лоархIаме да из дика вIаштIехьдаьккха чакхдаккхар. ХIара колхозе, совхозе, отделене, бригаде хьувкъам чуэцара балхий графикаши балха планаши хила еза. Цар тIа белгалдаккха деза: болхлой нийса дIа-хьа хьожабар, комбайнех, жаткаех, кхыйолча техниках дикагIа пайда эца, хьувкъам чуэцача болх беш йолча машинашта технически гIулакх дар вIаштIехьдаккхар, ялат чуэцача агрегатийи транспортни средствайи дIа-хьа лелара маршруташ, ялат чуийцачул тIехьагIа кхаш цIендари полупара системах лаьттана обработка яри, хIаьта эшача моттиге доакъара культураш дIаери. Уж планаши графикаши дIайовзийта еза хIара агрегата, хIара болхлочоа.

КIезига лоархIам болаш дац ялат чуэцача балхашта нийса технологи лелаяр. Практико хьахьекхар, ялат чуэцара поточни технологии ялат чуийцачул тIехьагIа ду балхаш комплексно вIаштIехьдахари прогрессивни хилар, комбайнашка, жаткашка, кхыча техникага групповой методах болх байталга лоархI цу технологе.

Групповой методах машинашка болх байтаро торо хулийт транспортни средстваш кIезигъе, ялат чуэцача агрегаташта технически гIулакх делга дика вIаштIехьдаккха.

Цхьабакъда, агрегатий балха овсарле лакхеи групповой метода эффективность лакхагIеи хилийтара ялат хьакха доладале гобаькха цкъа хьакха деза дерригa кхаш, тIаккха юкъе гIолла хьокхаш хIара чулоаца кха 20—25 гектар хургйолаш уж декъа деза.

ЦIи яргIоацаш е мел еза комплексаш йицъялийта йиш яц. Комбайний, автомобилий, тракторий ерригa двигателаш искрогасителашца, хIаьта агрегаташи машинаши огнетушителашца, новрашца, гIомарца, хица, кхыдолчунца Iалашъе еза.

Ялат чуэцара балхаш вIаштIехьдахара дIададахача шерашка дуккхача боахамашка цIенхашттара гIалаташ дувлийтар, уж комплексно леладацар. Из бахьан долаш ялат хьакхараи ча гулдараи, ялат чуийцачул тIехьагIа кхаш цIендараи уж ахараи юкъе дукха ха йолар. Цу гIулакхо шоллагIа хьувкъам чуэца а дика полупар кийчъе а торо хилийтацар. Из де йиш яц хIанз.

Ялат оардаше лаьрхIача механизированни бригадаша тIехьа-тIехьа кхаш цIендеш чах холаш дергдолаш вIаштIехьбаккха беза болх. Цу гIулакха мел эша техника (волокушаш, токхораш дIаувзараш, аргIаш дераш кхыяраш) боахамашка йолаш я. Цу хача дийнахьи буси ча вIашкатеха а цIенъяь мукъаяьнна участкаш аха а вIаштIехьдаргда.

Укх шера латтача хаоттамо торо хулийт шоллагIа хьувкъам кхебе а цунца доакъар дукхагIа Iалашде а.

ХIанзалца хьокхаш хинначул ши кIира хьалхагIа хьокхаргба укх шера мукх. Ялат хьакхари цул тIехьагIа ду балхаши дика вIаштIехьдоахе цу лаьтташ тIа июце хьажкIа дIа а йийна дика моша доакъари силоса массеи кхее йиш хургья. Цудухьа ялат чуийцачул тIехьагIа дIае езача культурай къоастам боллаш йола заданеш хIанзе дIайовзийта еза хIара бригада, ялат чуэцача агрегата хIара болхлочунга.

Механизаторий материальни безам лакхбарах йолча КПСС ЦК-аи СССР Министрий ССоветеи соцамаша кхы а хьинар совдаьккхад юрта къахьегамхой. Партеи советски правительстваи йоакхон жоп луш, лоаццача ханеи ца доадеши ялат чуийца даккхара овсаре къахьегаш ба механизатораш ялат чуэца ха хьатIакхоачача укх деношка.

Цхьабакъда, механизаторашка овсаре къахьегийтара колхозийи совхозийи кулгалхой декхарийла ба, кхашка царна мел эша бытови хьалаш хилийта — дикачеи дарегIарчеи кхачанца Iалашбе, душевой установкаш оттае, хIаьта иштта культурни гIулакх лоаттаде.

И. АВАНЕСОВ,
«Сельхозтехника» республиканский объединене председатель.

ТЕХНИКА КИЙЧА Я

Укх шера хаоттам дика латтар бахьан долаши болх дика вIаштIехьбаккхарахи МалгIабика района лаьтта леладерий вIаштIехьдаьннад кхашкара балхаш лерттIа чакхдаха. Гурахьа дIайийна культураш дика хиннай. ДIадахача шерашкарчул дикка хьалхагIа ялат чуэца болабала беза уж укх шера. Районера нонагIа йола майда дIалоац гурахьа йийнача культураша. Масала, 8129 гектар кIа да, хIаьта 5360 гектара тIа мукх бийнаб.

Лоаццача ханеи ца дойташи ялат чуэцара района совхозаш а колхоз а декхарийла я ялат чуэца техника хьалххагIе тоае, механизаторий кадраш кийчъе, ялат чуэцара балхий планаш оттае, иштта кх. дI.

Цу хьакъе фу даьд-хьогI района боахамашка, массадола хIама долийхьогI ялат чуэцара кийча?

«Ингушский» яха совхоз — района боккхагIа бола боахам. Паччахьалкхенга ялат доххара план районо кхоачашъейга дукхагIча даькъе цу боахамо ялат ханнахьа чуэцарах тийша хургда. Совхозе йолаш я 39 ялат чуэца комбайн. Цхьабакъда, ерригаш яц уж ялат чуэцара кийча. 9 комбайн латт шоаш тоаяргa а балха кийчъярга а хьежаш. Совхозе йолаш я 48 жатка, царех 8 хIанз а тоаяь яьннаяц.

«Ингушский» совхоза бригадашка долаш тхона гучадаьлар, хабар дувцилга мара, ялат чуэцара практически укхаза деш цхьаккха хIама доацилга. У. Арсамакова механизаторий бригаде укх шера чуэца езаш 1200 гектар гурахьа дIайийна культураш я. Цхьабакъда, цу гIулакха кийчо яра даь хIама дац укхаза. 9 комбайнах тоаяь 5 мара яц, 8 жаткax — 4. Бригаде йолаш я 9 лафета, хIаьта ялат хьакхахьара кийча 5 мара яц. Бригаде тоъаш яц механизаторий кадраш. Тоъаш вац ши тракторист, комбайнераш боацаш латт 2 комбайн. Цул совгIа, ялат хьаэцара кийчъянза я хьетт. Тоаданзеи пломба олланзеи латт тараз. Бригаде хIанз а оттаянза я ялат чуэцара де дезача балхий план. Механизаторашта ховш дац малагIча участке шоаш болх беш хургба а, малагIа культура чуэцаш хургба а.

Ялат чуэца техника кийчъяра гIулакх во латт нов. Бунаев бригадир волча бригаде. Укхаза 6 комбайн я, царех ахаш хIанз а тоаянза латт. БоагIача тайпара бац бригаде политмассови болх. Кхоачамба, ши — кхо ди хьалха тхо цига долаш тIехьара укхаза хьадена газет 9-ча апреле арадаьннар дар, аьлча.

Нагахьа санна ерригача совхозе латтача хьалах вай дувца делча, белгалдаха дезаргда ер кхоачамбоацараш. Цхьанна бригаде, отделене йолаш яц ялат чуэцара план. Бригадай кхашкарча станашка хIанз а долаш дац наха кIал дехка метташ, хIаьта 2-чеи, 4-чеи, 5-чеи бригадашка тоаянза я нараш. Складской помещенеш ерригаш яц ялатий фухи отходехи мукъаяьха. Уж хьежаш я ремонтага, кIир тохарга, дезинфекци ярга. Кийчъе езаш я хьетт, тоаде дезаш да тараз. ХIанзе оттае еза кхашкара ялат хьаозаш автомашинаш дIа-юха леларгйола хьдда йола маршруташ.

Техника тоаелгеи ялат чуэцара из кийчъелгеи дикагIа латт «Кавказ» яхача колхозе, 12 комбайнах 11 тоаяь яьннай, кийча я ерригa 15 жатка. Колхоза дерригача боахамаша тоаяьй кхашкара станаш, нараш кийчъяьй, йолаш я тIа-кIал юлла хIама. Кхашкарча станашка хан-ханнахьа хьакхоач керда газеташ, журналаш.

Цхьабакъда, «Ингушский» совхозе санна укхаза а тIехьадоах складской помещенеши тарази тоаделга. ХIанз а оттаянза я ялат чуэцаш де дезача балхий планаш, иштта белгалъянза я ялат хьаоза автотранспорт дIа-хьа лелара хьдда маршруташ.

Цхьабакъда, колхозе долаш да, колхозхошта шоай низаца дIадаха могаргдоаца кхоачамбоацараш. Дукха ха я цар «Сельхозтехника» объединенегара аккумулятораш еха, уж 15 еза. Ца хилча йиш а йоацаш, чIоагIа эшаш я чарха тIарча тракторащтеи лафеташтеи еза резина. Нагахьа санна «Сельхозтехника» кулгалхоша колхоза новкъостал ца дойя, «Кавказ» яхача колхозе чIоагIа тIехьадаргда ялат чуэцара балхаш.

«Ингушский» совхозеи «Кавказ» яхача колхозеичул дукхагIа кхоачамбоацараш да «Грознефть» объединене УРС-а чуйоагIача № 4 йолча совхозе. ВIалла кхетадеш дац цу совхоза кулгалхой сов сатийна багIар. 900 гектар совгIа гурахьа дIабийна мукх чуэца безаш ба механизатораш; хIаьта ялат чуэца дезача 9 комбайна оатхалаш мастерскена гопахьа яда йоархIаша къайла а яьха. ХIаьта а, йоах совхоза вокккагIа волча механика нов. Лысокона, 10-гIа июнь хьатIакхачалехьа совхозе массадола хIама кийча хургда ялат чуэцара. Хургдий-хьогI?

Ха хьежац, хIанз лоархIаме да хIара сахьат. Уж а кхыдола а кхоачамбоацараш дIадаха деза укх лоаццача хана.

А. ГАДАБОРШЕВ,
собкорр.

ХИЙ ДЕХКАЧА ЛАЬТТА ШЕКАРА СВЕКЛА КХЕЯРАХ

Шекара свеклай лакха хьувкъам кхебе лерхIача Грозненски района боахамаша чакхдаькккхар свекла дIаювча 300 совгIа гектар хулача лаьтташка тIоадал чуйолийташ хий дуллилга. Алхха «Советская Россия» яхача цхьан колхозо 130 гектар совгIача зиба тIоадал чуйолийтар.

Урус-Мартана районерча совхозаша тIоадал чуйолийта хий диллар свекла дIаювча 300 совгIача гектара тIа.

Цхьабакъда, хургболча шекара свекла хьувкъама эггара дукхагIа йоакхо яьй Шаьла районерча совхозаша. Ерригача районе гIолла свекла дIаювча 800 гектар гаргарча зиба тIоадал чуйолийташ хий диллад. «Джалка» яхача совхозо хий диллар 390 гектара, «Шалинский» яхача совхозо — 250 гектара, «Автуринский» яхача совхозо — 150 гектара.

Свекла лелаераша чуйнна хьийга къа керза дайнадац. ТIоадал чуйолийта хий диллача лаьтташка дIа а йийна, хIанз тIаьнна латта свекла бIаргаяйча дог гIоздувл.

ДукхагIа йола шекара свекла плантацеш йизза лер тIа яьхай—нийлхъяьй, шаровка яьй, хьалхара культивации яьй. Чакхдаьхача агротехнически гIулакхашта юкъе да свеклана минеральни удоброиешца хьалхара подкормка яр. Зуламаш деча хIамашта духьалара профилактически гIулакхаш делга чакхдаькккхад. Ерригача дIайийнача свеклана ший ханнахьа ДДТ яха дуст техай.

ХIанз хьакхаьчай свекла лелаераша чIоагIа бехктокхамера ха — свекла дегIайоагIача юкъагIа дехка хий дуллилга вIаштIехьдаккхара ха. Агротехнически бокъонашка диллача, свеклана хий дехкилга доладала деза 10 мая денз. ХIаьта а йоачаш хиларах из ха тIехьатеттай.

Свекла дегIайоагIача юкъагIа цунна хий деттара дика пайда ийбе йиш я догIа хьисапе хий деттача машинех. Уж шортта кхоачамбалла я Грозненски, Урус-Мартана, Шаьла районий дерригача боахамашка. Масала, Грозненски района боахамашка я ДДА-100 М яха 3 машин, ДДК-45 яха 17 машин. Урус-Мартана района боахамашка ДДА-100М яха 3 установкеи ДДК-45 яха 16 установкеи я, Шаьла района боахамашка — ДДА-100М яха 14-и ДДК-45 яха 10-и установка. Долче, кхоачамбалла догIа хьисапе хий детта машинаш йоацаш цхьаккха а боахам бац цу районашка.

Цхьаккха а ди тувла ца долийташ, свекла плантацешта хий деттилга доладанза дарглац. Цу гIулакха сангараш йоахача КЗУ-0,5-0,3 яхача машинашца шекара свекла йийнача кхашка айеннача моттигий йIоаххала ханна йола хий уха сангараш яханза яргьяц. ДогIа хьисапе хий деттача ДДА-100М яхача машинашца хий деттара уж сангараш вIаший юкъе 120 метр а йолаш хила еза, ДДК-45 яхача машинашца хий деттара из юкъ 60 метр хила еза. Ханна йолча сангарашкара ДДА-100М дIаухийта хий секунда 100—120 кубометр хила еза, ДДК-45 дIаухийтар хила деза секунда 40—60 кубометр.

ДегIааха доладеннача юххьанцарча юкъагIа шекара свекла хьагаш лаьттах овла тIеха баха хулаш хиларах царна детта хий юххьанца кIезигача боараме, гектара 300—400 кубометр йолаш хила деза. Цо торо хулийтаргья 4—5 сантиметр кIоарга, свекла овлаш доллача хий чудайита.

Нагахьа санна мугIараштa юкъе хьалхара обработка еча хана хьалгашта подкормка яьеце, тIаккха из динза диса гIулакх де йиш я догIа хьисапе хий деттача хана. ДогIа хьисапе хий деттача машинех йоахк лаьрхIа минеральни удобренешта яь бункераш. ВIашагIа а эеш, цар чу ехка йиш я фосфорни, азотни, калийни удобренеш, цхьан гектара укх боарамех: фасфорнияраш — 2 центнер, азотнияраш — 1,5, калийнияраш — 1 центнер. Иштача гIулакхаца, хий тохарца цхьана шекара свеклана подкормка елга а чакхдаккха йиш я.

Хий техачул тIехьагIа лаьтта цамцадоаккхилга тIехьадалийта йиш яц. ТIехнахьара тIоа бокъа мабелле а культиваци е йолае еза шекара свекла плантацешка. Культиваци 5—6 сантиметрал кIоаргIагIа йоацаш е еза.

ДегIайоагIача хана шозлагIа хий тоха деза хьалхардар техачул тIехьагIа 15—20 ди даьлча, хица минеральни удобренеш а эеш. Минеральни удобренеш лакхехьа белгалдаьча боарамех тоха еза, азотнияраш ца а тохаш. Из хий техачул тIехьагIа а лаьтта цамцадаккханза даргдац.

КхозлагIа тоха хий, цхьан гектара 600—700 кубометр а йолаш, 20—25 июне тоха деза, тIера лаьтта докъалелча КРН-4,2, КДН-2,8 яхача а кхыча а культиваторашца мугIараштa юкъе культиваци а еш, лаьтта цамца а доаккхаш. Культиватора тIехьатувса еза, моллагIъяраш а йоацаш, оста хьисапера балха органаш. Цу хана лаьтта цамцадаккха деза 10—12 сантиметр кIоарга. Лаьтта цу хана кIоарга цамцадаккхаро торо хулийтаргья мерза овлаш дика дегIадахкийта а чIоагIдалийта а, хIана аьлча цо гIо ду лаьттан кIалхара микробиологически процесс, кхоачам хиллал кислород чу а долийташ, дика чакхъялийтара.

И. НИКИТИН,
Грозненски хий дехкача системай управлене воккхагIвола агроном.

ДОГ ГIОЗДОАХА ИТОГАШ

Коммунизм хьалъяра декхараш доккхий а чоалхане а хиларо партийни организацешкара масса а хана дIадийхад партийни пропаганда методаши формаши тоа а еш эргайоахилга. Из бахьан долаш КПСС Центральни Комитето 1965—1966-ча дешара шера политически просвещене система эргаяккха лаьрхIар, чIоагIа раьза хинна тIайийцар из гIулакх массайолча партийни организацеша.

Цхьайола халонаш нийсъенна йолаше дешара шу доладуш районе вIашагIъеллаяр 36 юххьанцара политически школа, марксизма-ленинизма лардий 19 школа, 22 семинарски группа, духхьал шиъ вIашагIъеллар КПСС истори Iомаду кружокаш, вешта аьлча, политически просвещене система кердача формаех болх бе доладелар тхо.

Политически дешара массайолча формашка юкъеэза 2221 саг вар, цу даькъе 1585 коммунист а волаш. Индивидуальни планах болх беш 28 коммунист хилар укх дешара шера. Лакхерча а юкъерча а дешара заведенешка шоай юкъара образовательни боарам лакхбеш 204 саг вар районе.

Дика вIаштIехьдаьккхадар дешара шера пропагандисташ кийчбелга а. Районерча 124 пропагандистах 96-не КПСС Нохч-гIалгIай обкома политически просвещене ЦIагIа вIашагIъехкача шин кIира йолча пропагандистий курсашка дийшар. Цул совгIа дешара шера пропагандисташца ворхI семинар яьй районе.

КПСС истори, марксистско-ленински философи, политически экономи, иштта кхыдола предметаш Iомадара пропагандисташта масса хана новкъостал дергдолаш пхиъ методически совет яр, вIашагI а елла, болх беш.

ХIара оршотдийнахьа партийни актив йохийтар занятешка, партийни организацей секретараштеи пропагандисташтеи цар практически новкъостал дора лерттIа вIаштIехь а яьха занятеш дIаяхьара.

Тесса дитацар партийни дешарэ дош КПСС райкомо а. Хан-ханнахьа бюро заседанешка а идеологически комиссе а ладувгIар партийни дешара дешашка. Масала, райкома бюро ладийгIар «Сунжанефта» НПУ. «Путь к коммунизму» яхача колхоза, леспромхоза, райцентра юххьанцарча партийни организацешка мишта деш.

ХIанз дешара шу йистедаьннача хана, тешшаме ала йиш я политически просвещене керда система дика а пайдане а хилар. ДукхагIа хьалех коммунисташкара, лакхача идейно-теоретически боараме чакхъювлаяьннай занятеш, пропагандисташа йизза кхоачашъяьй дешара план. Массайолча, семинарски группашка, кружокашка чакхъяьннай тIехьара занятеш. Дешара шу йистедалар нийсделар лоархIамерча событеца — КПСС XXIII-гIа съезд хьаелларца. Цудухьа итогови занятеш съезда хетаяь йир.

Къаьстта белгалбаккха беза марксизма-ленинизма лардаш Iомаеча райбыткомбинате (пропагандист нов. Татаринцев Михаил Андреевич) вIашагIъеллача школа болх. Цу школа ладувгIараш пхе юххьанцарча партийни организацешкара вIашагIтехабар. Цу гIулакхаша новкъорленаш йора беррига ладувгIараш гулбе. Дале а, пропагандиста нов. Татаринцева вIаштIехьлаьлар ладувгIаш барий занятешта безам тIабахийта, шоай кхетам лакхбеш къахьегийта. Цудухьа тамаш йолаш дац итогови занятешка ладувгIараша шоаш дика кхеташ хилар хьахьоккхар.

ЛадувгIараша хьинаре дакъа лоацаш чакхъяьлар XXIII-ча партсъезда цIерахча колхозе марксизма-ленинизма лардаш Iомаеча школера занятеш (пропагандист нов. Шумилов), «Сунжанефта» НПУ юххьанцарча политически школе, иштта кхычахьа а.

Масала, «Сунжанефта» НПУ марксизма-ленинизма лардаш Iомаеча школай пропагандисташа нн. Сидельникова, Гусакова ладувгIараша дика кхетаеш ювцар занятешка Iомаю темаш. Пропагандисташа уйла а яйташ ладувгIарашка творчески дакъа лоацийтар теоретически собеседованеш еча.

Иштта лакхача идейно-теоретически боараме чакхъяьлар занятеш кхыча юххьанцарча парторганизешка а.

Дика кIорга кхетам бола кадраш я пропагандистий мугIарашка. Царех ба Юртов Михаил Васильевич «Сунжанефта» НПУ юххьанцара политически школа, (Васильков Семен Иванович) «Красная Армия» яхача колхозе марксизма-ленинизма лардаш Iомаю школа, (Ивченко Надежда Константиновна) «Путь к коммунизму» яхача колхоза юххьанцара политически школа, кхыбараш.

Ше дика хилар хьахьекка йолча политически дешара системах болх бе лаьрхIад оаха тIадоагIача 1966—1967-ча шера а. Деша баьгIача коммунистий къаьна состав а йолаш дешара системе цхьалола хувцамаш а даь дIадоладергда оаха тIадогIа керда дешара шу. Масала, гаьна ухкача моттигашка, — ДаьттагIе, Оалкама, иштта кхыйолча юрташка кердача дешара шера КПСС исторе, текущи политика кружокаш вIашгIйохкаргья.

И. ЧУНИХИН.
КПСС Сунженски райкома инструктор.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

КПЧ XIII СЪЕЗДЕ

ПРАГА, 31 май. (ТАСС). КПЧ ЦК Хьалхарча секретара А. Новотне Чехословаке Коммунистически парте XIII съезда яьча Центральни Комитета отчетни докладага чIоагIа теркам тIабаха ладийгIар съезда делегаташа, зале, цкъа теха ца Iеш, гIоргдаьнна тIоараш деттар.

Съезде председателал деча Й. Ленарта 31 мае сайрийнарча заседане къамаьл де дош лу КПСС делегаце кертерчоа, КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева. Л. И. Брежнев трибуна тIа гучаваьлча съезда делегаташа а хьаьшаша а гIозбаьнна чIоагIа тIоараш деттар. Берригаш а хьалгIовтт, «Даькъала хийла КПСС!», «КПСС—КПЧ!» яхаш къоастадаь ловцаш доах.

Советски коммунисташ шун толамашта гIадбаха ба, деза доттагIий, хIаьта Чехословаке Компартеца леладу вошала гIулакхаш боккъала деза а да цар, аьлар Л. И. Брежнева. Советски Союза Коммунистически парте а дерригача советски халкъа а цIерах оаха тешам лу шоана, дIахо йодча хана а Советий Мехкаш социалистически Чехословакенеи юкъера доккха денал дола барт-йиш, дохаргдоаца доттагIал оахош кIаьлдалар доаццаш чIоагIдергхилара. Вай халкъий доттагIалах хIанзалехьа а доккхий беркаташ дийннад, хIаьта тIайоагIача хана вай мехкаш дегIакхувлара кхы а нонагIа беркат дувлийта влияни цо ергхилар шеко йолаш а дац.

Вай халкъий дегIаухача вошала бувзамий боккъала а башха масал да, аьлар Л. И. Брежнева, СССР-и ЧССР-и юкъе вIаший экономически гIулакхаш леладелга дIахо а шердара хьакъехьа бола дукха ха йоаццаш баь барт. Из да каникулаш йолча хана йоккхий студентий группаш вайцига дIа а юха а ахийтара хьакъехьарча соглашене яхар а.

ХIанз Чехословакеи Советски Союзеи массехк эзар студента торо хургья вошал долча мехка практике хила, цун вахар, культура, цунна технически хьакъехьа карагIдийннараш, шоай новкъостий-студентий вахар-лелар довза.

Оаха вика а хеташ белгалдуаьлар Л. И. Брежнева, дунен социалистически содружество чIоагIъяра дешай хьакъехьа КПСС-и КПЧ-и йизза цхьа уйла йолаш хилар. Вай шинна а парте леррагIа къовсам лоаттабу дунен социализма система чIоагIъяра, социализма мехкаша дунен халкъашта юкъе лелалеш дола политически гIулакхаш цхьан бартаца хилийтара.

Дерригача дунен тIа шерлуш боагIа Вьетнам хьалкхабара низ бола болам, вIаштIехьйоалаш йоагIа американски империалисташа леладеча гIаьрала гIулакхашта духьалара цаI йола шерра фронт. Вай, белгалдир Л. И. Брежнева, гIадлигад Вьетнама патриотий деналои къонахчалои, ший паргIатои кортамукъалеи бахьан тIом беча халкъа мел боккха, бохабулургбоаца низ ба шоай дегIа ходалийтанза битац цар империалистически агрессораш. Вьетнамски халкъа сийрда-сийлахьарча къовсама вай новкъостал лоатта а даьд, лоатта а дергда цунна.

Империализм агрессивни хилара дола керда тешал да, йоахар дIахо КПСС ЦК Генеральни секретара, американски тIемахоша кубински лаьтта Гуантанамо яхача США база районе леладу провокационни гIулакхаш.

Вай кубински вежарий тешам бенна хила йиш йолаш ба Советски Союзо революционни Куба, паргIатоннеи кортамукъалаи йола цун сийрда-сийлахьара бокъо чIоаггIа хьалкхоабаш хиларах.

Л. И. Брежнева къоастам боллаш дийцар Европе латта хьал а европейски кхерамзле Iалашъяра хьакъехьара декхараш а.

Нагахьа санна хIама хургдоацаш дола Малхбузехьен Германе реваншистски гIозараша дунен шоллагIча тIема итогашка юхахьажара хьакъехьа лерхIашдараш исторически архиве дIачулойя, нагахьа санна шоаш кхоачашде лерхIашдараш европейски халкъий хьашташца юкъара цхьаккхе а хIама доаца арахьара низаш даим Европа гIулакхашта юкъе гIертилга дIадоаккхе, белгалдаьккхар Л. И. Брежнева, тIаккха вай денош-карча Европерча тIема кхерама хьакъехьара дош дувца ца дезача дарггда.

Европе а дерригача дунен тIа а машар лоаттабара тIагIертта, лерра-гIа къовсам лоаттабар КПСС а советски пачхьалкхен а арахьарча политика керттерча декхарех цаI долга лерхI оаха. Дерригача кхыдараш-та а санна, цу хьакъехьа а Советски Союзец Чехословакеи коммунисташ йизза цхьа барт болаш а ба, боккъалара доттагIий махиллара уйланга диллача вежарийи къовсамга диллача новкъостийи махиллара цхьана вIашагIа а боахкаш болхаш а ба.

Цул тIехьагIа Л. И. Брежнева Iодийшар КПЧ XIII съездага КПСС ЦК хоатта моаршал.

Заседаней зале мелхиннараша чIоагIа уйла тIаяха ладийгIар нов. Л. И. Брежнева даьча къамаьлага, хIаьта, цкъа соцадаь ца Iеш, тIоараш детташ юха а Iецалар из.

Зале детташ тIоараш а долаш, Л. И. Брежнева дIалу КПЧ XIII съезда денна совгIат — вовзаш волча скульптора Томске яь сийлахь-воккхача Ленина бюст.

Вай партеш, аьлар Л. И. Брежнева, ленинизма идеешта тешаме хилара, воай юкъара сийлахь-доккха гIулакх бахьанерча, коммунизма гIулакх котдалийтара болча къовсама цхьа барти доттагIали долаш вай хилара белгало хийла укх совгIатах!

Председателал деча Й. Ленарта Л. И. Брежневга къамаьл ду, Чехословаке Коммунистически партецарча а вошал долча чехословацки халкъацарча а доттагIала уйлаш дIакхайкаярах, парте а халкъо а социалистически общество хьалъяра толамаш доахилга ларах чIоагIа баркал а яхаш.

* * *

ПРАГА. Укхаза ший болх дIахо а беш я Чехословаке Коммунистически парте XIII гIа съезд. Съезда делегаташа ювц КПЧ Центральни Комитетеи Центральни контрольно - ревизионни комиссеи отчетни докладаш. Пренешка къамаьлаш деча болхлой класса, кооператива ахархой, интеллигенце викалаша, партеи пачхьалкхени кулгалдеча деятелаша кIоаргга анализ ю карагIдаьннарашта, принципильно критика ю экономикеи культуреи дегIакхувлача нийслуча кхоачамбоацараштa, хоадамболлаш йола предложенеш, тел халкъа боахам дIахо эффективно дегIакхувларан цунна кулгаллара методаш эргайоахаш тоаярам тIаерзаяь. Ловцаш довхаш съезде къамаьлаш ду вежарашха йолча коммунистически болхлойи партей викалаша.

КУВЕЙТ. КУВЕЙТЦАША ЧIОАГIА ХОАТТАШ ДА ЭРСИЙИ СОВЕТСКИ ПИСАТЕЛИЙ КНИЖКАШ.

СУРТА ТIА: ЭЛЬ-КУВЕЙТЕРЧА ЦХЬАН КНИЖКАЙ ТИКА ЧУРЧА СОВЕТСКИ ЛИТЕРАТУРА ОТДЕЛЕ.

Р. Мосеева сурт.

ТАСС фотохроника.

ДРВ СИГАЛАРА ЙОХАЯЬ ЧУЯХИЙТАЙ

ХАНОЙ, (ТАСС). Вьетнамски халкъа эскара фегарча тIема духьаларча оборона доакъоша селхан Тханьхоа яхача провинце територе тIа йохаяь чуйитай американски самолет.

Селхан Тханьхоаи Иенбайи яхача провинцеш тIа йохаяь чуйитаяр американски кхо самолет. Ишттача гIулакхаца еррига а ДРВ територе тIа йохаяь чуяхкийтача самолетех 1.065 хиннай, — яхаш хоам бу Вьетнамски информационни агентства.

ГУЭРА АМЕРИКАНСКИ КОНСУЛЬСТВО ЙОХАЯР

НЬЮ-ЙОРК, 1 июнь. (ТАСС). Эзар гаргга болча студенташа тахан доха а даь, доагадаьд Вьетнама къаьнарча замалахьарча столицера город Гуэра американски консульства цIенош. АП беча хоама тIа йоах: консульство йохаяьй Ки доал ду тIема хунта ВIашагIкхийттача Штаташа хьалкхоабаш хилара духьал кагирхоша дуккха а нах юкъе бола демонстраци яьчул тIехьагIа.

КПСС ДЕЛЕГАЦИ ВЕНЕ Я

ВЕНА, 1 июнь. (ТАСС). Австре Коммунистически парте ЦК ехарах тахан Вене кхаьчай КПСС ЦК Политбюро членаллара кондидат, ЦК секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума член П. Н. Демичев керте вола КПСС делегаци. Делегацена юкъе ба: КПСС ЦК член, КПСС Воронежски обкома хьалхара секретарь С. Д. Хитров, КПСС ЦК член А. М. Румянцев, Украина Коммунистически парте Харьковски обкома секретарь Ю. А. Скляров, КПСС гор. Москван Первомайски РК секретарь З. П. Коршунова.

Аэродроме делегацена накъя баьхкабар КПА председатель Ф. Мури, КПА ЦК секретарь Ф. Фюрнберг, КПА ЦК бехктокхамера болхлой, хIаьта иштта Австрера СССР посол Б. Ф. Подцероб а.

ТАСС-а ХОАМ

IИЛМАН ТОХКАМИЙ ПРОГРАММА ЧАКХЪЯЬККХАЙ «ЛУНА-10»

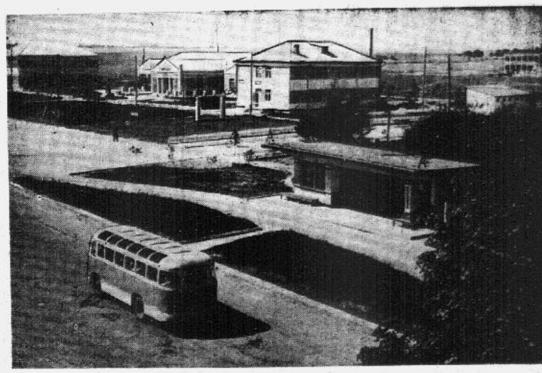
«Луна-10» яхача советски автоматически станце — Бетта эггара хьалхарча искусственни спутнике — толаме чакхъяьккхай Iилман тохкамий программа.

Радиобувзама 219 сеанс яьй станцеца, хIаьта уж еча хана дуккхача боараме Iилман хоамаши траектни бустамаши хьанкхаьчад.

Эггара тIехьара сеанс укх шера 30 мая яьй. Цул тIехьагIа, станце тIарча тока хьастий низ берригa а кхоачабаларах, цунцара бувзам хьадаб.

Станци биззача низаца болх беш йолча хана Бетта гонахьа 460 го баьккхаб цо, ворхI миллион километр совгIа никъ а беш.

Хьанхаьчача материалашта обработка еш латт хIанз. Даьча тохкамех хьахиннараш кепайоазон тIа арадоахаргда.

ВОЛЫНСКИ ОБЛАСТЬ. Нах баха керда поселок хьалъеш я Владимир-Волынски района «Комсомолец» яха колхоз. Iаламо хозаьнча башха-динача моттиге хьалъэттай центр. Цигга ягIа культура ЦIен, чайне, гостиница, бахача наха гIулакхашдара комбината, артела правлене здане ш. ХIанзле а кердача цIеношка чухайшеб колхозхой 48 дезал.

СУРТА ТIА: «Комсомолец» яхача колхоза кердача юрта центр.

Г. Сажнева сурт. ТАСС фотохроника.

«АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Кепа а теха арадаьннад КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела № 11 йола аргIанара «Агитатора блокнот».

Номер хьаеллалу «Iалашъергья вай коммунистийи парте боацарийи блока котало» яхача статьяца. Блокнота тIа кепа теха я СССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидаташ оттабаьча нн. Д. С. Асеевай, И. С. Конева, Т. М. Висаригвай, М. Г. Гайрбекова, В. С. Фролова, Х. И. Ибрагимова, С. С. Апряткина, Б. В. Иогансона, М. А. Хадзиева биографеш. Коммунистийи парте боацарийи блока кандидаташта тIехьа агитаци яра рекомендацеш а цар портреташ а да кепа теха.

«Мукъача» хоржамий фасада тIехьашка» яхача подборка материалашка дувц буржуазни демократех.

«Дика вIаштIехьдаьккха чанхлакха хьувкъам чуэцилга» яха статья язъяьй «Агитатора блокнота» тIа республика юртбоахама министра нов. Г. Илюхина.

Номер тIа еннай «СССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидаташ харжархоща вIашагIкхетара» хроника.

Шахматаш

«ХУРГВИЙ-ТЕ?»

Спасский Борисаца ловзаеча юхейнсача кхаь партех цхьа очко яккха мара езац Тигран Петросяна дIахорча кхаь шера а шахматий пачхьа волаш висара. Ткъаь цхьоалагIа парти ничья хиначул тIехьагIа матча счет 11:10 хилар совле цунга а йолаш. Дунен чемпионагахьарбараша цун сийна детта а доагIаш, раьза хинна тIоараш дийттар кхаьрача дийнахьа.

ХIаьта Спасскегахьарбараш? — Сахьувзаду хаттар эттад царна хьалхашка: «Хургвий-те?»

Царна юкъе — гIораьнна боксер а дунен экс-чемпиона гроссмейстера Смыслов Василе тренер а (ринге лархIа везаш ва) вола спорта заслуженни мастер Огуренков Евгений. Чемпионал даккха гIертачун «тIом бара» стратегена раьза вац из. «ТкъестлагIа парти ловзайича котваьнначул тIехьагIа ца ловзаш цхьа юкъ яккха езаш вар Борис, — йоах Огуренков Евгене. ХIаьта хIанза-м кхыметтел ничья хилча а нокдауна нийсса да цунна.

Цхьабакъда, къовсам дIачакхвалалца лоаттабе безаI»

Хоадамболлаш я, яхаш шахматаш дукхаезараша йийца ткъаь цхьоалагIа парти ловзаеча хана а котало яккха гIерташ ший хур дора Спасске. Iаьржачарца ловзаш хиннача Петросяне цу матче кхозалагIа юкъедаьккхар тохкамбеш дайза оборонительни герз — французски защита.

Аьттув бала мег аьнна хетадолийташ яр кIайчар хьалхара ходаш. Ловзар эггара чIоагIагIа дикъденнача хана — пхийтталагIа ход еш — ткъаь итт минута уйла йир Спасске. ХIаьта а эггара чIоагIагIа йола план харжанзар цо. Петросяна «машар безача» кулго лелаеш хинна событеш кхохкам кIаьдбеча шаьрача новкъа йолавлар. 19-гIа ход еш партнераша ферзеш дIа-юха яьхар, тIаккха дунен чемпионага йиш хилар сопернкага «машар» кхайкабе. Цхьабакъда, Спасске из дIаэца тиганзар.

30-гIа ход еча хана шинна а оагIорахьа юхейнса цхьацца ладья, тайп-тайпара бесаш дола слонаш, пхи-пхи пешка яр. Реальни фийт а хинна дIаэттар ничья, хIаьта 40-гIа ход еча хана цунна «кулгаш а яздир».

В. ЕВСЕЕВ.

Лора хьеҳам

МОЗИЙ МА ДЕБИЙТА

Моза — наьха зуламегIа вола моастагIа. Брюшной тиф, чен хулийта лазар, кхайкор, полиомиэлит, иштта кхыдола наха юкъе сиха дIахьа даржа лазараш кхухь мозаша.

Iалаьмате сиха деб мозий. Цхьан мозан сезонах 6 эзар моза хул. 1—2 бетта бах моза. Цу юкъа 5—6-за фуъ тосс цо, хIаьта 4—6 ди далалехьа фуэх мозий хьахул. Фуа чура хьалаьнна 1—2 сахьат далалехьа гIатте нах чубахача цIеношка, кхийшка чудолх уж.

ЦIагIара мозий йиланза латтача пхьегIашта, бIехача ведрашта, ара бIеха мел йолча хIамашта тIахувшаш а дийле дуача хIаманна тIахувш.

Хьайбашта юкъе а дукха лазараш дIа-хьа кхухь мозаша.

Мозашца къовсам лоаттабе яхилга да уж дебаргдола хьалаш дIадахар. ЦIагIа, коа цIено лелае еза. ХIаьта нувхаш лоаттаю моттиг масса хана къайла хила еза. Къаьстта цIено лелае еза хьаштагIашка. Нувхаш дIакхувсача кIоагашка, ящикашка каст-каста хлорни кIира тесса еза. Иштта «ДДТ» яха дусти кIиреи вIашагI а теха ящикашта, пенашта кIира техача а мозий юхе доагIаргдаш. Из-раствор кийъеш 1 литр хих 200 грамм дуст тоха деза. Ахкан замалахь хIара 25—30 ди массаза доал тох из.

Мозий цIагIа гул ца далийта хIама йиачул тIехьагIа пхьегIа йила хIама тIатесса дIаоттае, дуача хIамах юхебиса кхача къайла лоаттабе, хIама диачул тIехьагIа истол цIенде деза.

ДагадоагIаш хилалаш мозий вай эггара зуламегIа моастагIа волга. Ца дебийташ доадаь дIадаха уж. Шоаш а шоай бераш а лораделаш желудочно-кишечни лазарех.

М. ГРОЦКИЙ, лор.

ХАОТТАМ

МИШТА ХУРГБА ИЮНЬ

Июнь—ахкан хьалхара бутт, зизай эггара дIаьхагIча денойн кIайча бийсайн бутт ба. Июне шийла а йIайха а, йокъал латташ а догIаш делхаш а хул...

ХIанзара июнь СОВЕТСКИ СОЮЗА ЕВРОПЕЙСКИ територе дукхагIча даькъ тIа бIайхагIа хургба. ДукхагIа йола ха йийкха, малх хьежаш хила мегаш я. Бетта юхьеи юкъеи мара кхаьла, догIаш делхаш, шийло хургьяц, цу хана къилбаседехьа цхьайолча моттигашка 5 градус шелал хургья, юкъмоттиген, малхбузехьеи, малхболехьеи 5—10, къулбехьа 15—20 градус йIовхал хургья.

Цхьабакъда, юхеюсача хана къилбаседе дийнахьа 20—25, бийсанна 3—8 градуси къулбехьа дийнахьа 26—30, бийсанна 16—20 градуси йIовхал хила мегаш я.

КРЫМЕИ КАВКАЗЕИ курорташка температуреи йоачаши боарамал эргаяргьяц: кIезиг-дукха догIаш а делхаш, ди а къувкъаш, юкъ-юкъе кхаьла а йолаш, бийсанна 16—21, дийнахьа 23—30 градус йIовхал а йолаш хила мег.

КАЗАХСТАНА малхбузехьа июнь массазарчул кIезига-дукха шийлагIа хургба, малхбоалехьа — бIайхагIа, юхейнсача територе тIа — боарама гарга хургба: къилбаседехьа ха каст-каста хувцалуш хаоттам хила мег, бийсанна 2—7, дийнахьа 12—17 градус йIовхал а йолаш. Каст-кастагIа кIезига морхаш йолаши екъеи хургья, бийсанна 6—11, дийнахьа 18—23 градус йIовхал а йолаш.

Сов йIайха хила мегаш я хьалхарча, диълагIча, тIеххьарча пхе деношка, дийнахьа 25—30, къулбехьа 32—37, цхьаццанахьа 40 градус йIовхал а йолаш.

СРЕДНИ АЗЕ йIайха хургья, хIаьта малхбоалехьарча лоамашка шийлагIо хургья, температура дукха хувца а ца луш. КIезиг-дукха морхаш хила мегаш я, шоллагIча ах бетта лоаццача ханашка догIаш делхаргда, ди а къувкъаш. ЙIайха хургья шоллагIча, кхоалагIча, тIеххьарча пхе деношка — дийнахьа 35—40 градусага кхоачаш, Малхбузехьеи Памиреи кIезига чухнахьа йIовхал хургья.

МАЛХБУЗЕХЬЕН СИБАРЕГIА июне 14 денгара 18 денга кхаччалцеи 24 денгара 30 денга кхаччалцеи мара йоачаш йоацаш хургьяц. Юхедусача деношка — кхаьла, догIа делхаш, ди къувкъаш хургья. ЭгIайнстерча Къилбаседе—тIаьда лоа. Шийло хургья шоллагIчеи кхоалагIчеи пхе деношка, бийсанна 3—8 градус мара йIовхал а йоацаш, ЭгIайнстерча Къилбаседе бийсанна 1 градус шелали дийнахьа 11 — 16 градус йIовхали хургья. ШоллагIча ах бетта Къилбаседе бийсанна 4—9, дийнахьа 15—20 градус, юхеюсача територе тIа бийсанна 11—16, дийнахьа 24—30 градус йIовхал хургья.

Малхбоалеи СибарегIеи, Дальни Востокеи массазарчул йIайхагIа хургья, хIаьта Красноярскии Приморскии крайй къулбехье—кIезига шийлагIа хургья. Красноярскии Хабаровскии краяшка, Амурски области — кхаьла хургья, лоаццача ханашка догIаш а делхаш, ди а къувкъаш. Хьалхарча ах бетта йийкхача бийсашка гIораеш хургья. Боарамера йIовхал хила мегаш я шоллагIча ах бетта, тIаккха температура 20—30 градусага кхаччалца лакхлургья.

Владимир ШИШКОВ, СССР Гидрометеоцентра Iилма болхло.

(АПН).

«МОНД»: профессора Фишела къайле

МИЧИГАНСКИ УНИВЕРСИТЕТА ЦРУ-царча БУВЗАМЕХ ФРАНЦУЗСКИ ГАЗЕТО ЯЗДЕР

Укх деношка Центральни разведывательни управлене гIулакхаш дувцаш я США сенат. «Вашингтон ивнинг стара» беча хоамах, из ювцача хана сенатор Фулбрайт чIоагIа саготдеш вар ЦРУ-с ший гIулакхашта университета болхлоех пайда эцаш хиларах.

«МОНД» яхача французски буржуазни газето дувц, ЦРУ-с ше Вьетнаме леладаь гIулакхаш Мичигански университета вывескаца къайла мишта кхихьад.

АПН газет дешараштa кепатох цхьаццайолча моттигашкара лоац а еш перевод яь из статья.

Бетта цкъазза арадувлача «Рэмпартс» яхача сан-францисски журнало деча тешалах, эггара хьалха из дIадоладелар 1950 шера июле, цу хана холуш ца хинна эмигрант Нго Динь Дьем Iийнача Японе. Хургволча Къулбехьен Вьетнама президента хьоашал техар Уэсли Фишел яхача къоначa американски профессорца Къулбехьен Вьетнаме Iаьдала керте отта чIоагIа безам болаш Нго Динь Дьем волга а ховш, мистер Фишел, политически интригай даькъера специалист, Мичигански университете доккхача гIулакха тIа хиннача ший цхьан доттагIчунца вувзавелар. Цун новкъосталца толаме вIаштIехьдаккха хайра цунна йIаьххача хана ВIашагIкхийттача Штаташка гIолла Дьема турне елга. Мадарра аьлча, из дар ший антифранцузски уйлан, ший воинственни католицизми машар хургбоаца антикоммунизми бахьан долаш шийх кардинал Спеллман, сенатор Мэкфилд санна болча США-рча низ болча наьха тешам болийта, юххера а, Эйзенхауэра правительстваге ше хьаллацийта мега вола Дьем политически наькъа тIа валар.

США-на ларах 1954 шера Къулбехьен Вьетнама премьер-министралла хьожаваьча сайгонски диктатора цу сакъате дагавехар цу ханале Мичигански университете балха ваха ший доттагIа Фишел. Дьема Фишел ийларан Къулбехьен Вьетнама американски новкъостал дара программа кийчъярам. Уэсли Фишел Сайгоне вера. Цо сихха вIаштIехьдаьккхар Мичигански университета болхлоша из программа кийчъеча дакъа лоацилга.

Контрактана 1955 шера кулгаш яздир, цун идея американски правительства хьал а лоацаш. Сайгона полици вIашагIйоллаpгара яьнна мехка кердача конституцега кхаччалца дуккха проблемаш чулоацаш йола йоккха программа Къулбехьен Вьетнама оттае езаш бар Мичигански университета студенташ.

1955 шера мае Сайгоне кхаьчар Мичигански университета болхлой. Цига кхийтар царех инарал Лэнсдейл, психологически тIема специалист. Сайгоне баьхкача Iилмахошта юкъе вар полицейски гIулакхех дика кхеташ вола ЦРУ пхи агент. Университета президента Джон Хана университетски дипломаш елар царна. Мичигански университета администраце ше а харцдецар агенташ Сайгоне хилар. Къулбехьен Вьетнама йола «программа» кийчъярца дувзаденнача балхашта тIавиллача Уэсли Фишела яхачох, уж пхи саг ЦРУ-цара хилар ховш дар юххьанца из операци йолаеннача хана денз.

Къулбехьен Вьетнама «технически новкъостал» дара программа 1962 шерага кхаччалца йIаьхъелар. Цу ерригача хана полицейски гIулакхий, психологически тIема, наха обработка яра даькъера специалисташ къайла лоаттабара йола ший тайпара пордув яр Мичигански университет. 1962 шера Америка ВIашагIкхийттача Штатий газеташ тIа, белггала аьлча «Нью рипаблика» тIа, Дьема режим гучайоаккхаш йола массехк статья араяьлар. Уж язъяьяр проект кийчъеча иштта дакъа лоацаш хиннача а, цхьабакъда, Къулбехьен Вьетнаме ше волча хана Сайгоне США-с лелаеча методашта раьза воацаш хиннача а Мичигански университета профессорех цхьанне.

Нго Динь Дьема гIулакх де Мичигански университет «оарцагIъяккхаро» США интеллигенцех бола нах чIоаггIа эгIазбигер. Дукха гоаьвчул Iехарга мара наха гIуваькхна еца дол- цу факто къаьгга хьахьокх, Iалаьмате дукха Iилман болхлой я яхаш США массанахьа а хьакхайкаеш йолча университетски паргIатонашца таръяла йиш йоацача правительственни контрактащца мел чIоагIа бувзабенна ба. Мичигански университетацара истори хьоккхаме да Америкерча бакъдараштa — иззаморг хила тарлу моллагIча а американски университетаца. Федеральни правительствагара цIаккха хан-ханнахьа субсиди хьа ца кхоачаш йола уж дешара заведенеш шоай сий доаде тарлуш дола декхараш кхрачашде раьза хул каст-каста.

«Рэмпартс» яхача журнало гучадаьккха аьрдагIа истори эггара хьокхамегIа да, хIаьта юкъ-юкъе мара ца хулаш вIалла дац ала а мегаргдолаш. Масала, Массачусетски технологически института дунен халкъашта юкъера тохкама центр вIашагIйоллача хана цунна финансировани яьр а иштта Центральни разведывательни управлени яр. Соахка, «Камелот» оалаш йола план гучаяккхарца дувзаденна, шеррача общественноста хайра Пентагонаи Вашингтонски университетаи юкъе айхха бувзам хинна хилар. «Социалистически анкета» оалаш яр чакхйоаккх аьнна бахьан даккхарца «Камелота» лийрхIар Латински Америка цхьадолча мехкашка, цу даькъе Аргентине, Чиле, Колумбе, Перу, Венесуэле политически социальни гIулакхашта нах гIовтта тарлой хьожилга дар. Чиле оагIонгахьара хоадамболлаш протест енначул тIехьагIа уж «университетски тохкамаш» соцаданза яланзар Пентагон.

Цхьайолча американски университетий цу тайпарча гIулакхаша цхьа бола Iилмахой «интеллектуально шоашта етташ боарга» кхоачабаь ца Iеш, мехка лакх-лакхагIча дешара заведенеш а юкъеоз. ХIаьта, нагахьа санна доазол дехьа американски вузий болхлой потенциальни шпионаш ба яхаш дувцаш дале, из, мадарра аьлча, Мичигански университета гIулакхашка хилар бокъонца бакъ долаш да.

Жак АМАЛЬРИК, французски журналист.

(АПН).

Конкурс: «ВАЙ—ЗАМАНХО»

«Сердало» газета редакце «Вай заманхо» тема йолча очеркий конкурс кхайкаю.

Очеркий конкурсаца редакце лерхIар вай заман советски сага денал, хьинар, кхетам, дега йIовхал, гIулакх, эздел, уйла — вай заманхочун вахар художественни дешаца хьахьокхар да. Очеркий турпалаш хьаьнала къахьега советски нах — болхло, ахархо, гIулакхера саг, лор, Iилмахо, хьехархо и кх. хила йиш я.

ДикагIча очеркашта кхо преми хьожаяьй:

хьалхара преми — 50 сом;
шоллагIа преми — 30 сом;
кхоалагIа преми — 20 сом.

Конкурсе йойта очерк машинкаца кепатехача 6—7 оагIон боараме хила еза. Кхыча меттала язъяь очеркаш гIалгIай меттала а яьха яхкийта еза редакце.

Конкурсе дакъа лаца йиш я йоазонхой, журналистий, болхлойи юртийи корреспондентий, хIаьта иштта берригача къахьегамхой а.

Конкурс йолалу 1966 шера 10 июне, хIаьта кхаь бетта, 1966 шера 10 сентябре кхаччалца, дIа а хьоргья.

Конкурсе яхкийтача очеркий лоархIам бе хержа жюри я.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа

4 июнь, 1966 шу

РАДИО: 8.25 — «Иоганн Штрауса вальсаш» — концерт. 8.45 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 16.00 — Тхога язду. 16.15 — Микрофона хьалхашка къона музыкантащ. 17.15 — «Шоана дукха еза ашараш» яха концерт. 19.00—«Къонал» (нохчий меттала). 19.15 — Ведлижев Ахьмада «Лоторейни билет» яха сакъердаме дувцар (гIалгIай меттала) 19.35 — Сайрийнара концерт. 20.20 — Спортиии передача (футболах ловзачара трансляци).

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.05 — Спортиии передача. 18.35 — Берашта лаьрхIа фильм. 19.00 — Дерригача дунен обозрени. 19.15— Массанеца цхьан мугIаре. Композиторах Бексултанов Iумарах. 19.45 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!. 19.55 — «Везама наькъаш», яха Нурадилов Ханпашин цIерахча театра спектакль. 21.30 — «Призрак принцессы Индии» яха художественни фильм.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-30-91; бехктокхама секретара—2-45-48; партийни вахарей, промышленниí, юртбоахамеи, культураи, письмойн отделий— 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-30-91; ответственного секретаря—2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ04267. Заказ № 2958.